

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Synske Sorbrydere og Sorbryderbander.

**Boye og hans Bände. Kokedrejerer og Konserter.
Mestertypen Berggreen. Morderen Telleruphuus.
Peder Lottesens Typebände.**

Særtryk af „Syns Tidende“.

1917.

**Syns Tidendes Bogtrykkeri, Odense,
ved Th. Semmerdal.**

Boye og hans Bände.

En Forbruyders Saga.

Wed S. M.

En smuk Sommermorgen i 1856 var der stort Røre i Vestfyh. Endnu før Solen havde vist sit Ansigt bag de Balsleb Bjerge, bevægede en tæt Mennekeskare sig til Vogns og til Fods ad Vejene mod Balsleb. De mest forubseende var draget af Sted straks efter Midnat og havde beghndt at tage Opstilling paa en af Bakkerne, nu, henimod Morgenstunden, rullede Vogn efter Vogn op for Foden af Bakkerne, og imder dæmpet Passiar i Kæfkerne asvientebe man, hvad der skulde ske. Nu var det altsaa forbi. Dette var den sidste søvnløse Nat, han skulde berede Egnens Befolkning. Den Vejfarende behøvede ikke fremtidbig at frygte for at faa plantet en Afsiøt for Brystet af sig, Beboerne ikke at tælle deres Kreaturer, naar de kom op, og i Stilhed resignere, hvis de bedste af dem var borte, Kirkebetsjenten ikke at spørge sig selv, om det ogsaa var Uæstligheden værd oftere at se Kirkebøsserne efter, Husmoderen ikke at begræde Tabet af den bedste Skinke i Sulekarret eller holde vaagent Øje med Stegen paa Ibsstedet. I denne

Morgenstund skulde Retfærdighedens paandhævere gøre Regnskabet op med Egnens Skrak, den forvorpne og frygtede Forbryder Jens Henrik Boye, og der var faa af Egnens Beboere, som ikke havde en Konto paa det Regnskab.

Som Timerne gaar, vokser Follemængden, og nu, ikke mange Øjeblikke før, Skuespillet skal gaa for sig, gribes Sindene af Situationens alvorfulde Høstidelighed. Passiaten bliver mere dæmpet, og alles Blikke er vendt mod den Side, hvorfra Forbryderen skal komme. Allerede Dagen forud var Skarpretteren ankommet til Stedet, ledsaget af Kalkertnægten, der bar rød Uniform og maalte sine 72 Lommer. Nu rykkede de lofale Mhndigheder og Ordenshaandhævere frem. Lidt før Eksekutionen skulde gaa for sig, tog de nærmeste 4 Sognes Beboere Opstilling og slog en firedobbel Areds om Retterstedet, Balsleb inderst inde og alle med Vaaben, store Stofte og Høthue o. s. v. Nu var alt i Orden, og Kloften præcis seks kom de hørende med Boye og Jængselets Præst. Boye var meget rolig og

gik sin uafvendelige Skæbne i Møde med fattet Sind. Efter at Præsten havde holdt en lille Tale og bedt Faderbor, gik Bohe hen og tog Afsted med sine to Kammerater og Medskyldige, Anders Branger og Kristen Søsmed, trykkede et Kys paa deres Kind, og idet han gav Præsten Haanden, bad han de forsamlede holde hans Liv op for dem som et Spejlbillede. Udtrykket var maasse laant fra en af de mange Viser, som var strebet om ham, og som endnu lever paa Befolkningens Læber.

O, Mennesker, ser jer i Spejl
paa dem, som haver store Fejl.

Naar Dævelen forføre vil
ved Verdens Lygt og Syndens Spil,
jtaa Fristelser med Kraft imod
ved Herrens Ord, som Jesu stod.

Disse Ord til Forsamlingen var Bohes sidste. Han trak nu selv sin Frakke af, foldede sin Skjorte ned og lagde rolig Hovedet paa Borden. Saa blev Bøjlerne spændt, og i næste Øjeblik faldt Hovedet, medens alle de omkringstaaende bøjede hovederne ned mod Brystet. Straks efter Eksekutionen blev Liget lagt i en Hællekasse, med Hovedet i den ene Arm, og saaledes blev Bohe begravet i Valløen.

Ikke langt fra Stedet, hvor det blodige Skuepil foregik, laa en Mand paa sine Knæ og baandede sig i Sorg. Det var Bohes gamle Fader. Han havde ikke haft Kraft til at følge med op paa Retterstedet, men var sunket sammen under Ind-

trykket af det forfærdelige, der skulde ske. Til forbigaaende udrød han af og til: „Tro mig, det har jeg aldrig lært min Søn.“

Nogle glade Ansigter var der mellem de hjemvendende. Paa Retterstedet var mødt en Mængde syge Mennesker, som troede, at de kunde blive helbredet, naar de drak af Forbrøderens varme Blod. For at det skulde virke rigtig godt, skulde de dog have Forbrøderens personlige Tilladelse dertil, men denne havde Bohe været meget villig til at give.

Ober Bohes Grav blev plantet et Kors, som siden er fjernet. Nu tager Gravstedet sig ud, som nederstaaende Tegning viser. Nogle Sten, der laa paa Stedet, er samlet i Korsform over Graven.

Det eneste paa Stedet, der endnu minder om den frygtede, som Menneske i mange Henseender rigt udrustede Forbrøder, hvis Meriter i Vestfyns Læserne i det følgende nærmere skal gøre Bekendtskab med.

Hvem var han, den frøgtede Person, hvis Forbrøderer hin Sommermørøen blev sønede paa Ballen i Balsleb-Miergene?

Det fortælles, at hans Fængselspræst, Pastor Sellier, Balsleb, skal have udtalt til ham, at havde han brugt sine Bønder i det godes Tjeneste, vilde hans Liv være bleven til Gavn og Væde for hans Samtid, og sikkert er det, at Bohe i mange Henseender var et rigt udrustet Menneske, i visse Henseender et Talent og i andre ikke saa lidt af et Geni. Han skal da ogsaa have bærer af en anset Væd, der talte baade Borgmestre og Præster imellem sig. I *Wedel Simonsons „Elvedgaards Historie“* er bl. a. optegnet følgende under 1776:

Den 15. Oktober døde Bogense Bys Sognepræst Hr. Gotfrid Lundager . . . Mange Aar efter hans Død hedder det, at Sognepræsten Gotfrid Lundager i Bogense (en Søn af Magister P. Lundager (i Bogense) og Charlotte Euphrosyne Gerlach) havde efterladt sig 1372 Rdl. 89 Sk., som skulde arves af Henrik Christian Bohe (og Søskende) i Bremers, Nørup Sogn, fordi han foregav at være en Søn af Erik Hansen Bohe, forhen Skoleholder i Vrålef, og denne igen en Søn af Hans Henrik Wederking Bohe, Bager i Bogense, og denne igen en Søn af Postmester Wederking i Bogense og Anneke Cecilia Gerlach, Magister Lundagers Kones Søster. Men da dette Slægtskab ikke fuldkomment kunde bevises, var Pengene dem endnu 1802 ikke udbetalt.

Saa lidt Wedel Simonson.

Den Henrik Christian Bohe i Bremers, Nørup Sogn, som her er Tale om, var Farfader til Forbrøderen Jens Henrik Christensen Bohe. Hans Fader hed Christian Henriksen Bohe og var Fæstehusmand, Smedler og Glarmester i Nørup.

Gamle Bohe.

Om Bohes Fader skriver en af Egens Beboere til os:

Jeg ser ham endnu for mig. En gammel fredelig Mand af middel Højde, maaste en Smule under. Han gik i en Vadmelsoverfrakke, der naaede lidt neder for Knæene, og Bønlæder, der naaede ned til Anklerne, Stof i Haanden, Hovedet saa meget foroverbøjet, at Kaffen omtrent var horisontal med Frakketraven. I Lommen havde han en Orisfellaase, under Armen Linealer. Paa Hovedet var han en lille, lav Due. Jeg har aldrig set et Menneske, hvis Hoved var bøjet saa langt ned over Brystet.

Hvis det er rigtigt, at Bohe nedstammede fra de anførte Personer, synes hans Stamtable jo ikke til at kim'e ad. Men andet Sted har Vedel Simonsen dog en Beretning om Postmester Weberking, der ikke stiller denne i det bedste Lys. Han vilde umdrage sig Stattebyrden, og i en Sag, der i den Anledning førtes imod ham af Byfogeden, oplystes det tillige, at han havde drevet ulovlig Handel baade uden- og indenlands med mange forskellige Varer og havde haft store Indtægter, men formaaede nogle af Børgens By's Mænd til at attestere det modsatte og til Vøn derfor lobet at bevirkte Lettelser i deres Skatter. Sagen førtes i to Aar, og det endte med, at Kongen fratog ham Postmesterembedet.

Bortset fra dette Tilfælde synes der ikke at have forekommet noget uforbeholdt om Slægten. Bøhes Forældre var begge agtbærdige Folk, der nød almindelig Agtelse i Egnen. Moderen var et blødt Gemyt og noget religiøst anlagt. Hun sad næsten altid og græd, naar hun overværede Gudstjenesten i Åstrup Kirke. Jens Henrik Bohe blev født i Stribsbad, Åstrup Sogn, men medens Bohe endnu var Dreng, flyttede Forældrene til Boldby ved Middelfart, og her gik han i Skole og „til Præst“. I Skolen lagde man hurtig Mærke til hans gode Evner og Snille, særlig i Retning af Tegning, og det samme gjaldt den Præst, der konfirmerede ham. Han synes dog ogsaa at have haft Djet aabnet for andre Anlæg hos ham. I alt Fald lod han ved Le-

lighed falde en Bemærkning om, at „enten blev der noget meget berømt eller ogsaa noget berømt af ham.“ Den Begævelse, Bohe meget tidlig lagde for Dagen i Retning af Tegnekunsten, havde han i øvrigt tilfældes med en Broder A. C. Bohe, som blev en hyppelig Maler og Portrættegner. Det er os meddelt, at han endogsaa skal have besøgt Kunstakademiet, men detsom har vi dog ikke kunnet faa nærmere Meddelelser. Han døde vistnok i Begyndelsen af 50'erne, efter Stigende af Tshus. Paa Hønsflov findes nogle ret fint udførte Billeder af de levende Folk, signerede med hans Navnetræk.

Efter endt Skolegang lærte Bohe Malerhaandværket, og han fandt her et naturligt Felt for Udbilling af sine Evner som Tegner. Paa Egnen findes da endnu ogsaa en Del Ting, som røber Anlæg ud over det haandværksmæssige, saaledes nogle fint udførte Portrættegninger. Høstaaende vil man finde en Kopi af en af disse Tegninger. Billedet er os velvilligt overladt af Gdtr. B. Christensen, Eiby Østergaard, hvem vi bringer vor Tak for dette Bidrag til Bøhes Karakteristik som Portrætkunster. Billedet forestiller Hr. Christensens Moder, men lader sig i øvrigt ikke genfremstille paa helt fyldestgørende Maade. Et Indtryk af hans Fingertænder vil det dog give.

I det hele var Bohe noget af et Geni. Det fortælles saaledes for helt sikkert af Folk, som har levet paa hans Tid og kendt ham, at han kunde gaa ind i en Smedie og for-

færdige hvilken Ting, han vilde, og skal endog have forfærdiget en Pistol, der ikke hverken i Brugbarhed eller Udbyr stod tilbage for det fineste Fabrikat.

Bohe var tillige en meget smuk Pørl, og Følk, der har kendt ham, fortæller, at han var god mod Børn. Han gav dem ofte Smaagaver, hvad han nu kunde have ved Hæanden.

Følk, der har kendt Familien Bohe, fortæller, at den unge Bohe havde stor Øst til at komme til Bogen, men da Forældrene var fattige, maatte han slaa den Løkke af Hovedet, og derover sørge han hele sit Liv — i den Grad endog saa, at det blev en medvirkende Årsag til, at han slog ind paa Forbryderbeten. Hvor meget dette har paa sig, skal vi lade være usagt — den Omstændighed, at ogsaa en Søster til ham stede ud og, som vi senere skal høre, blev meddelelig i et Mord, og at en Broder Anders ogsaa en Tid var Medlem af Banded, kunde jo tyde paa, at det har ligget Familien i Blodet.

Bohe levede blandt Ungdommen paa sin Hjemegn som andre unge Mennesker, gik til Dans og morede sig som de, uden at nogen af dem anede, at han drev Forbryderhaandværket.

Men meget tidlig havde han betraadt Forbryderbanen. I nogle Vintre havde han gaaet omkring og solgt Urtefrø og saa da Vejligbed til at gaa paa de Steder, som han senere vilde gæste, samtidig med,

at han udsaa sig sine Hælpere. Og Tid efter anden var det da lykkedes ham at organisere en stor Banded, der drev Tjehaandværket i stor Stil. Alle Vegne havde han Hælpere, og selv bosiddende, belagtede Følk, hvem ingen kunde mistænke for slygt, fungerede som Spioner og Hælere for Bandeds altibe Deltagere.

Som hele Herflader førte de omkring med Hest og Vogn og røvede og stjal, hvor de kunde komme af Sted med det, og det kunde de som Regel altid, i alt Fald, hvor Bohe selv førte an. Endnu levende Følk véd at fortælle, at de har båret Hjenbidner til, at de stjal en Gaards nedfaldte Hæst ud af Vinduet, medens de brugte Gaardens Beholdning af Rugbrød som Trappe, eller at de stjal Gildesmeden ud af Gaarden om Natten, før der skulde være Begravelse, eller Stegen fra Skorstenen, medens Konen dækkede Bord. Hvor de kom frem, medtog de alt, hvad der kunde tænkes at have Værdi, og læssede paa Vognen, hvad de fik fat i. I et Hus røvede de alle Dyrerne i en Seng i Storstuen, men da de kom hjem og begyndte at sortere Bittet, fandt en — Skæder ud af Sengklæderne. Ved dette noget overraskende Syn skal Bohe for første Gang i sit Liv have gjort et nervøst Skridt tilbage, og den arme Skæder, som ikke havde turdet kny under hele Rejsen, bad med Hænderne op for sig om sit Liv. Og Skæderen permitteredes med samt hans Præsesjern. Den Gang vandrede Skæderne fra Hus til Hus med

dette og andet Skræberværktøj og blev, til Familiens mandlige Medlemmer var flødt paa.

Et Par af Hovedmændene i Bænden var Sofmeden, der ejede en Landejendom paa Blanke Mark, og Anders Pranger, der var bosiddende i Vejlbj Sogn, de samme is, der var med ved den store Forbrudelse, der gav Anledning til Bændens Paagribelse: Mordet paa Broendehusmanden; men i øvrigt talte Komplottet ca. 60 Personer, hvoraf dog adskillige kun havde den mere bestedne Rolle at være Hælere eller Hjælpere.

3 over 10 Aar huserede denne Bænde over hele Vest- og Nordhjn, ja helt op i Jylland, og en saadan Skræl havde den bredt om sig, at tilfaldt ingen mere turde anmeldte begaaede Overfald eller Røverier. Denne Frygt hos Beboerne gav sig

ogsaa til Kende deri, at de som Regel saa tabte til, naar Komplottet, hvad tilt skete, gjorde sig en glad Aften paa Lybelosterne, et sjaalet Faar eller hvad det nu kunde være. Disse Sammentomster holdtes som oftest hos Sofmeden, hvis Madam tilberedte og stegte de sjaalne Sager, og de Dgier, der her fejredes, skal have været over al Maade raa og vilde.

Af de mange Røverier og Overfald, Bænden eller dens enkelte Medlemmer begik, maa nævnes Røveriet hos Anders Namand paa Billebølle Mark i 1844. Det forsvædes af Bohe og dennes Broder Anders samt en under Sagens Gang senere afdød Mads Buch. De tre Stimmænd kom til Huset midt om Natten og kaldte Namand ud under Paaskud af, at de var „faret bild“. Namand, der var en Mand paa 68

Nar, stod ogsaa op og gik ud, og skønt han var i bar Skjorte, gik han dog med dem. De var imidlertid ikke kommet langt, før Bohe kastede Nemand ned i en Vandgrøft og holdt ham fast her, medens de to andre gik ind i Huset. Her søgte den ene af Vandditterne omkring i Stuerne, medens den anden satte sig ved Sengen, hvor Nemand's Kone laa med et lille Barn, og forlangte noget Øl, som de paastod, Nemand havde lovet dem. Den uslykkelige Kone sprang ud af Sengen, og da hun havde givet dem, hvad de forlangte, lønede de hende med en Dragt Præg og forsvandt derpaa ud af Døren, medtagende en gammel Bøsse. Da de var naaet Sædet, hvor Nemand laa, fik denne Lov at staa op af Grøften, men blev stødt i Ryggen og af Bohe truet med en Knib, hvis han gav den mindste Lyd fra sig. Saa forsvandt Vandditterne samme Vej, de var kommet, overladende Nemand's folkene til at fortsætte deres afbrudte Nattesøvn.

Hvor daarlige Justitsen var den Gang, fremgaar deraf, at der ikke blev rørt ved denne Sag, før Kommissionsdomstolen tog fat 9 Nar efter.

Alt som Tiden gik, og det viste sig, at Retsmyndighederne som Regel kun havde Skuldertræk til overs over for de fleste Anmeldelser, blev Bændens Medlemmer mere og mere dristige i deres Operationer. De op-
te, som det hedder i en af Da-
tidens Beretninger, „intet af alt

det, der ellers i de borgerlige Forhold anses for heiligt imellem Mand og Mand, ikke en Gang Næstens Liv. Deres „Købberørlighed kendte ingen Grænser“, og de satte alle Hensyn til Side, hvor det gjaldt om at tilfredsstille den. I hele Flokke drog Bohe og hans Værfæller om ved Nattetide og plundrede om ved Regel bebødne for i paakommende Tilfælde at kunne udføreliggøre ubelejlige Rølv. I Løbet af en kort Arrække begik Bænden over 150 større Røverier og Tyberier, deriblandt en Mængde Kirkestyberier (bl. a. i Bispebjerg og Dre). Hvor der udfordredes særligt Mod og Snille, førte Bohe næsten altid selv an, men flere af hans Hjelvere optrædede isørigt med næsten samme Dristighed. Foruden de to tidligere nævnte Medlemmer af Komplotet, Søsmeden og Branger, maa mellem Bændens mere fremragende Kræfter nævnes Stikirendstræderen, der ogsaa vidste at lade sit Talent som fnedig Tyv komme for Dagen. Han stjal særlig Klædningsstykker, men lod i øvrigt ikke noget belejligt Bytte gaa fra sig. Et Par andre paakønnede Medlemmer var den tidligere omtalte Mads Buch og Jens Rytter, der bl. a. havde gjort sig skyldig i Mordbrand.

Fra Begyndelsen af 50'erne udvides Virksomheden til *F a l s k m ø n n e r k u n s t e n*, og her udnyttede Bohe med Hjelpe sit Talent som Tegner. Sammen med forskellige andre Medlemmer af Bænden, særlig Branger og Søsmeden, lavede han falske Halvtredsdaaler-

sedler og Specier og Rigsdaler af Tin. Han forfærdigede selv Jørmene, som var en Møntmester værdig, og saa godt var baade Sedlerne og Mønterne eftergjorte, at de gik for kulante Mand og Mand imellem. Det fortælles, at hans Færdighed i at tegne Sedlerne var saa stor, at han kunde skrive en Rigsdalersfeddel — med Lærne. Af hans Medhjælpere paa dette Felt maa særlignævnes Sofmedens Kone; ved hendes Arne foregik som Regel Støbningen, og hun gav Mønterne den sidste Afpuddning i Kridt. Man naaede aldrig til Bunds i, hvor mange Mønter der saaledes blev fabrikeret, men Bønden skaffede sig dog ad denne Vej en ganske god Blindtægt. I Stikirendstræberens Hus blev strebet en halv Snæs Stulker af de ved Belændigørelse af 1. September 1850 indkaldte Hals-tredstindsberigsdalersfedler, før disse forandrede paa den i Belændigørelsen foreskrevne Maade, og det lykkedes dem at give disse ud, i de fleste Tilfælde vistnok paa Markederne. Det af Bøndens Medlemmer, paa hvis Bopæl Fabrikationen foregik, stillede som Regel den Betingelse, at Udbytet deltes. I nogle Tilfælde, hvor Fabrikationen foregik i Faderens Hus, havde Bøye ingen Hjælper. Gamle Bøye kunde vist med fuld Sandhed aflægge den Belændelse, han aflagde ved Retterstedet, at han ikke havde Del i sin Søns Forbrudelser.

De fælle Sedler kom for en stor Del for Dagen ved Indkaldelsen af Sedlerne i 1850, men ellers fortsatte Bønden uhindret sit frække

Spil, og meget lidt af, hvad den bedreb, gjorde Indtryk paa Myndighederne. Paa Egnens Beboere virkede Bøndens Terrorisering i den Grad nedtrykkende, at de til sidst ansaa sig prisgibet dens Herredømme.

Der skulde noget endnu værre til at ruste Myndighederne op.

En Foraarsdag i 1852 blev en Pige fra Rørup, Ingeborg Rasmussen, fundet død i en Lørbemose paa en Mark i Etterup. Liget var mærket af, at Pigen var kvælt, forinden hun var kastet ud i Lørbegraven, og man havde straks Bøyes Bønde mistænkt for at have begaaet Mordet. Men nogen direkte Del i Forbruddet havde denne dog ikke. Derimod havde Bøyes Søster, *Laurine Bøye*, haft en Haand med i denne Forbrudelse, ja været den egentlige Anstifter af den.

Hun havde i længere Tid staaet paa en fortrolig Fod med en Gaardmand, Jørgen Rasmussen, med hvem hun ventede at blive gift, skønt han ikke syntes at have givet hende noget bestemt Løfte derom. Foreløbig trængte hun efter at komme i Huset hos Gaardmanden. Men uheldigvis havde denne hos sig to ugifte Søstre, af hvilke den ene styrede Hus for ham, og af disse var især den ene, *Ingeborg*, en Ansidsstien for *Laurine Bøyes* Planer. Hun havde Grund til at frygte for, at Ingeborg vilde søge at hindre hendes

Ettermaal med Broderen, og hvis dette dog skulde komme i Stand, frngtede Laurine for, at hun ikke skulde kunne komme ud af det med Ingeborg. Hun havde derfor flere Gange talt med en anden af sine gode Venner, Peder Dlsen, om Sagen og foreslaaet ham, at han var hende behjælpelig med at skaffe Ingeborg af Vejen, s. Eks. ved Rottkrudt. Formodentlig for at tilskynde Peder Dlsen til denne Forbrudelse, stillede hun ham i Udfigt, at han en Gang skulde faa baade hende og Gaarden, idet Meningen var, at ogsaa Jørg. Rasmussen skulde skaffes af Dage.

Endelig den 30. Mars 1852 blev der truffet bestemt Afva'e om at ombringe Ingeborg. Laurine blev enig med Ræfsten om, at han skulde gaa til Ingeborgs Hjem og anmode hende om den følgende Dag at komme til Laurine, der boede hos sin Fader i Etterup, at de derfra om Aftenen skulde ledsage Ingeborg paa Vejen til dennes Hjem, og at Peder Dlsen da, efter at Laurine havde truffet sig tilbage, skulde kvæle Ingeborg og kaste hende i en Tørbegrav, for at det kunde faa Udseende af, at hun havde taget sig selv af Dage.

Den næste Dag gik Peder Dlsen til Ingeborg, og alt gik efter den forud lagte Plan. Peder Dlsen vakkede flere Gange i sit Forsæt, men opmuntredes bestandig af Laurine, og da de var kommet et Stykke hernad Vejen og var bleven ene to, gjorde Peder Dlsen Alvor af det. Da de paa Forflag af Ingeborg havde sat sig i Løb

et Gærde, greb Peder Dlsen hende med begge Hænder om Halsen, klemte Tømmefingrene sammen om hendes Strube og holdt hende saaledes fast i ca. 5 Minutter. Da hun ikke mere gab nogen Lyd fra sig, kom Laurine tilbage, og de bar hende i Forening til den nærliggende Tørbegrav, hvor de lagde hende paa Kanten af Graven og lod hende glide ud i Vandet. Efter dernæst at have hentet hendes Paraply og Træsko og lagt disse i Nærheden af Tørbegraven, begab de sig til Laurines Hjem, i hvis Nærhed Peder Dlsen forlangte og fik den Gunst, hun gentagende havde stillet ham i Udfigt.

Den egentlige Bohe-Bønde var som sagt uden Lod og Del i dette Mord, men det har dog saabndt Betydning i denne Forbindelse, som det hidrog til, at Myndighederne omstider beghndte at tage sig sammen. Politiet lod sig ikke skuffe af det let gennemskuelige Arrangement ved Tørbegraven, og Mistanken faldt ret hurtigt paa de Skyldige, der begge maatte vandte i Arrest.

Begivenheden fik naturligvis, som alle Mord den Gang, sin Biske. Den var paa hele 12 Vers. Alle Strenger, ikke mindst de sølsomme, maatte jo tages i Brug. En og anden Stump af Bisen leber endnu paa Be'olningens Læber, men ellers er den bift glemt, ogsaa paa Eggen. Endnu eksisterer der imidlertid enkelte Eksemplarer af den oprindelige Bise, og det er ihkledes os gennem Pastorinde Anna Bülow, Gidh, at komme i Besiddelse af en Afskrift

af den fuldstændige Vise. Den gengives her med Viseforfatterens egen Hæftskrivning.

„En smuk Vise.“

Vi ofte hører Vold og Mord,
Ildløbes her paa denne Jord,
O, Fri os Gud fra Synd og Nød,
Og vær os naadig i vor Død,
Hjælp os at leve kristelig,
At sidst vi kan faa Sted hos dig.

En Pige, som hed Ingeborg,
Hun leved' fri for Stød og Sorg,
Sin Broders Hus befyrede
Indtil hun kom i Dødens Bæ.
I Bispenbjerg Sogn levede
I Hjen de tvende Søstrende.

Laurine hed den fælste Ven,
Som Ingeborg bød til sig hen,
Hun kom og ahned ikke Svig,
Men snart kom hun i døden Strid.
Hun venlig modtoges af dem,
Men hun blev kvæst paa Vejen hjem.

Den Morder Peder Olsen hed,
Han var Forud dertil bered.
Laurine fik ham jo dertil,
Hun lidt tilbage blive vil.
De liget i en Lørdaggrav
Med Rafter og sig hjem begav.

Det skulde synes aabenbar
At hun sig selv aftivet har.
Og Mørket skjulte deres Daad,
Men skjult blev ej det onde Raad.
De begge nu tilstaaet har
Det hele Mord saa aabenbar.

Forbrøderne har levet her
I Fleer Aar som Kjærestes,
Men Peder Olsen tillod dog,
At hun en Anden Kjærest tog.
Et Boelsted han som Lier har,
Til Ingeborg han Broder var.

Den Karl Laurine ægte vil,
Og hendes Hensigt var dertil,
Blev hun Jørgen Rasmussens Brud,
Han skulde snart af Verden ud.
Thi ogsaa ham de myrde vil,
Dog tillod Gud ej dette Spil.

Naar dette Mord det var fuldbragt
og Stedet var i hendes Magt,
Hun Peder Olsen ægte vil
Og med ham boe i Fryd dertil.
Men denne Syndens anden Vej
Dem tillod Gud vor Fader ei.

I begge i Arrest nu er
Og ventes Straf nu hver i Sæer,
Ombønder Eder dog til Gud
Før I gaar her af verden ud
Og bed, at han for Jesu Blod
Mod Eder dog vil være god.

Og hvis I har forbrudt jert Liv,
Da Sjælen Satan dog fratid,
Kast Verden bort af Eders Sind,
Kald Jesu, Verdens Frelser, ind,
Og trøst jer ved hans Blod og Død,
Den Frelser af al Synd og Nød.

Men hvis at Naade gaar for Ret,
Da taffer Gud, som gjer det,
Og skal I Frængslet kun beboe,
Saa lever dog i Kristi Tro.
Da vil han Eder føre ud
Til evig Salighed hos Gud.

O, Menneſter, ſer jer i Spell
Paa dem, ſom havde ſtore Feil.
Naar Djævelen forføre vil
Bed Verdens Lyſt og Gyn dens Spil,
Staar Friſteller med Kraft imod
Bed Herrens Ord, ſom Jeſu ſtod.

Beder Oſen vil vi ſenere høre
nærmere om. Om Laurine Bohe er
der kun at tilføje, at hun afgik ved
Døden under Sagens Behandling.

Medens det ikke voldte Politiet
ſtore Banneligheder at ſaa Til-
ſtaaelſen ud af Beder Oſen og
Laurine Bohe, var der ſjældent
noget at ſtille op med Bohe og
hans Hjælpere. Herredsfogden i Mid-
delfart havde gentagende Gange arre-
ſteret Bohe, men kunde ingen Vegne
komme med ham, der ſom Regel
drillede og gjorde thyt Nar ad Her-
redsfogeden.

Da Bohe paa denne Tid blev ſat
faſt, ſigtede for at have fabrikeret
falſke Pengesedler, ſaſtholdt han,
trods ſtarke Indictier, ſin Uſkyldig-
hed. Dommeren var ved at give
op, da Arreſtforbæreren beſluttede
at forſøge ſit Held. Efter en Del
Formaninger lod han Bohe vide,
at denne ved ſin forſatte Venæg-
telſe kun opnaaede at forværre ſin
Sag.

„Du bliver alligevel dømt,“ ſagde
han; „i det mindſte kommer du ikke
ud, før du har bekendt. Gør du
derimod dette ſnart og frivillig, ſaa
vil du ſaa en mild Dom.“

Bohe ſtillede ſig nu an, ſom om

han lod ſig paabirke, tilſtod for Ar-
reſtforbæreren og bad om at komme
i Forhør.

Glædeſtraalende ilede Arreſtforbæ-
reren til Dommeren med denne
gode Efterretning, og Retten blev
øjeblikkelig ſat.

Tilſhyneladende nedbøjet traadte
Bohe ind for Forhørsdommeren og
tilſtod ſtrafs, at han havde ſkrevet
„falſke Sedler“.

Men da Dommeren begyndte at
diktere til Protokols, at Bohe havde
fabrikeret falſke P e n g e ſedler, ret-
tede Bohe ſig og ſagde:

„Nej, det har jeg ikke tilſtaaet.“

Herredsfogden blev vred over
denne Optræden og kaldte Tingſ-
mændene til Vidne paa Tilſtaaelſen.
Men Bohe blev ved ſit. Han havde
tilſtaaet, at han havde ſkrevet „falſke
Sedler“, men ikke „falſke P e n g e
ſ e d l e r“. Vogn maatte han vel
ikke fortælle i Retten.

Efter en Del Parlateren med
den vrede Dommer gik Bohe ind
paa at forklare, hvad det var for
falſke Sedler, han havde ſkrevet.

Da jeg var Dreng, fortalte han,
ſkulde min Moder en Gang have to
Pojer Hvg til Mølle. I den ene
Poſe var der to Skæpper, ſom ſkulde
males til Mel, og i den anden
een Skæppe, ſom ſkulde males til
Grøn. Jeg ſkulde ſaa ſtrive to
Sedler: paa den ene Grøn og paa
den anden Mel og hæfte dem paa
bedkomnende Poſe. Men ſaa
hæfiede jeg Grønsedlen paa Mel-
poſen og Melsedlen paa Grønsedlen.
Det var det, jeg mente, Hr. Dom-
mer. Andre falſke Sedler har jeg
aldrig ſkrevet.

Saa blev Bohe sendt tilbage i Arresten. Og Arrestforvareren forsøgte sig ikke oftere som Forhørsdommer.

* * *

Med hans Arrestation havde man fundet nogle Penge paa hans Person. I Retten skulde han selvfølgelig gøre Rede for, hvor han havde Pengene fra. Og til sidst „tilstod“ han, at han havde faaet dem af „en Dame“, fordi hun havde „faaet sin Willie med ham“. Damens Navn vilde han ikke opgive — det var en Kressjag. Til sidst vilde han dog nok nævne Navnet, naar han maatte nøjes med at hviste det til Forhørsdommeren. Efter nogen Tøven gik Forhørsdommeren ind herpaa. Og Bohe „hviskede“ da, saa det kunde høres over hele Retssalalen: „Deres Kone“!

Det ondskabfulde Indfald, hvis Grundløshed selvfølgelig alle var paa det rene med, skaffede Retssalalen en hjertelig Latter.

* * *

Fra samme Fængselsophold fortæller et andet Træk, lige betegnende for Bohe og den Fids Retssalalen.

I Hjelsted boede en Pige, som vi vil kalde „Store Maren“. Hun havde vistnok et Par Børn, var fræk og ubaglig og havde en beffid Mund. Hun var paa Sognet, og naar Understøttelsen efter hendes Mening ikke var stor nok, saa var det til Sogneforstanderflabet. Store Maren var med andre Ord en hel

Uhø og Sogneplage. Endelig begik hun et Lyberi, som man mente, hun kunde overbevise om og altsaa straffes for; og saa var man fri for hende. En skønne Dag indfandt Sognefogeden sig da hos hende og bad hende følge med til Middelfart. Her indsaates hun i Arresten, men til alt Uheld i en Celle nær op ad Bohes. Han og Maren var gamle Bekendte, og de kom snart i Forbindelse med hinanden. Hun var meget modfalden og klagede sin Nød over for Bohe, og dennes gode Hjærte løb af med ham. Han lærte Maren, hvad hun skulde sige i Retten, og Følgen blev, at man maatte løslade hende uden at have faaet hende til at tilstaa. Da Maren kom hjem, fik Beboerne naturligvis betalt deres „gode Willie“, og de maatte hurtigt jorithde, hvad de havde gjort. Til sidst vidste de ikke bedre end at sende en Deputation til Middelfart og anmode om Tilladelse til at tale med Bohe. De fik ogsaa deres Ønske opfyldt og udbilledede over for ham, hvilken Ulykke han havde gjort Ohen ved at kasse Maren ud. Bohe vilde til en Begyndelse slet ikke vide noget af, at han havde hjulpet Maren. Han havde slet ikke haft noget med hende at bestille. „Men da gaar hun dog og praler af det,“ sagde de. „Gør hun det?“ sagde Bohe, „saa lad hende komme herind igen, saa skal jeg nok kuttere hende.“ Og saa tog Sognefogeden af Sted anden Gang med Maren, og hun blev sat ind i den samme Celle. Den følgende Dag indledede Bohe saa paa ny Samtale med hende,

og han gjorde hende hurtig saa mør, at hun tilstod sin Forbrydelse.

Det var første Gang, Boye havde optraadt paa Justitsens Side.

* * *

Det er et Par Maanedes senere. Boye hensad endnu i Arresten, og ikke langt fra ham sidder hans to Venner Anders Branger og Sofmeden. Ved lidt Anspændelse kunde de tale sammen, men denne Gang var de ikke forsigtige nok med, hvad de sagde. Ikke langt fra dem sad en Person, der kaldtes „Taabelig Lars“, men som ikke var saa taabelig endda, undtagen naar han var fuld. Han var smidt i Arresten, fordi han var beskæftiget, men nu var det klacet for ham, og han lyttede efter den Samtale, der førtes, og hvis Indhold, selv med Kendskabet til Boye og hans Kammerater, overraskede ham. Han hørte, hvorledes de talte sammen om, at naar de kom ud, skulde de til Broendehus og tilvende sig Ejerens Penge, hvad det end maatte koste.

Das kom ud, men talte ikke om, hvad han havde hørt hin Nat i Arresten.

Men det blev, som vi skal høre, ikke ved Ordene.

Det er en Dag i Oktober 1853. Madam Sofmed er tralt paa Færde med at gøre Arretning til om Aftenen, da den sidste Raadslagning skal finde Sted. Det var Boyes

Ønske, at man nu fik en Afgørelse paa Sagen, og ud paa Aftenen vilde han, Anders Branger og Sofmeden samles paa sidstnævntes Bopæl og lægge Raad op med hverandre om, hvorledes den Plan, som første Gang udbilledes hin Nat i Middelfart Arrest, skulde sættes i Værk.

Om Eftermiddagen havde de været en Tur ude sammen, i hvilket Grinde vides ikke, og paa Hjemvejen kom de til at høre med en Mand fra Balslev, der havde været i Middelfart. Hvad Passkaren gif ud paa, foreligger der intet om. Men det var allerede begyndt at mørkne, og det var med en vis Vettelse om Hjærtet, at Manden paa Bunken anmodedes om at holde, for at de tre ham alt for velkendte Herrer kunde blive sat af.

Det var ud for Udby Kro.

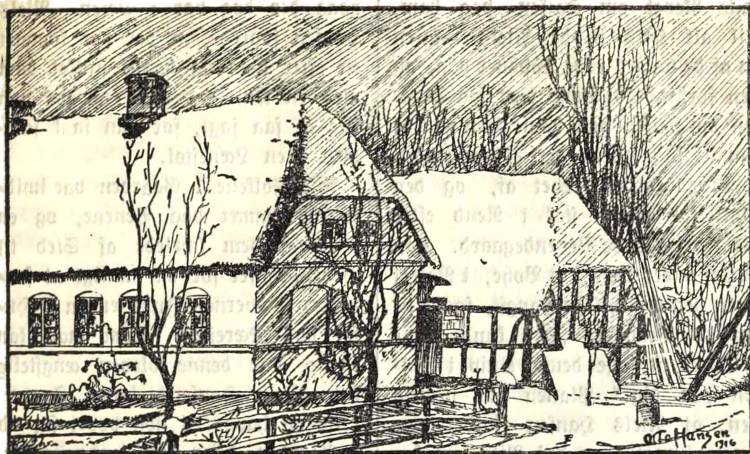
Efter et lille Slag inden for paa Kroen gif Uren videre til Sofmedens Bopæl, hvor Bordet allerede ventede Gæsterne.

Det skal saa være i Nat, sagde Boye, da Selstabet sad bænket om Faaretegen.

Ja, derom var der Enighed imellem dem.

Gerningen skulde udføres paa den Raade, at Manden i Broendehuset, Niels Hansen, af Sofmedens skulde løttes ud af Huset og derpaa tvæles af Boye ved Hjælp af et af ham medbragt Reb, medens Sofmeden og Anders Branger skulde gaa ind i Huset og tage, hvad der var af Værdisager.

* * *

Broendehuset.

hvis Ejer blev myrdet af Bohe-Banden.

(En Del ombogget.)

Omtrent Kl. 8 Aften forlod Selstabet Sofmedens Bopæl, og ved 12-Tiden naaede de Niels Hansens Hus.

Medens Bohe og Pranger stulte sig, gik Sofmeden, som Afstalen var, hen og bankede Niels Hansen op.

Niels Hansen var Hæstier af Broendehuset. I flere Aar havde han båret Entemand. Egteskabet havde båret barnløst. Nu stod han for at skulle indgaa nyt Egteskab, skønt han var en Mand paa 60 Aar, med en ung Pige, der tjente i en Gaard i Balsleb. Der var lyst for dem, og om faa Dage stulde Brylluppet staa. I den Anledning var Kæresten — som Etik og Brug var den Gang — flyttet til ham. Hele Dagen var der bagt og brygget, og efter den trable Dag var man gaaet til Hvile lidt tidligere end sædvanligt.

Niels Hansen var lige slumret ind, da han vaagnebe ved, at nogen bankede paa Sovelammervinduet med Anmodning til ham om at komme ud og bære nogle Vejfarende behjælpelig med at rejse en bæltet Vogn.

Niels Hansen stod straks op, tændte sin Bygte og gik ud. Her traf han ogsaa den, som havde kaldt, og de fulgtes ad ud til Vandevæjen.

Niels Hansen gjorde her en Bemærkning om, at han intet Røretøj kunde se, men hans Ledfager erklærede, at det var højere oppe paa Balken, der hvor „Lundeghyden“ gaar om efter Balsleb. Kommen herop skintede Niels Hansen hderligere et Par Stikkelse, men oegyndte nu at ane Uraad og vilde til at forsvinde hjemester for at søge Beskyttelse mod Stimændene. Men i det samme forsogte Bohe at

laste Rebet om Halsen paa ham. Til alt Held havde Niels Hansen en af de lange, røde Topphuer paa, og den forhindrede Bohe i at faa Strikfen om Halsen paa ham. Han naaede kun at faa Huen (der endnu findes i Broendehuset) rebet af, og den ulykkelige Mand stak i Kænde efter den nærliggende Broendegaard. Han hørte under Vejs, at Bohe, i Kaseri over den mislykkede Fangst, sagde til Anders Pranger: „Jeg kunde have i Sinde at jage denne Knib i Halsen paa dig!“ Planen var nemlig den, at Niels Hansen skulde have været hængt i en høj Pil, som for en Del Aar tilbage fandtes i Lunde-gheden. Derefter vilde man dræbe Kæresten, plyndre Huset for, hvad der var af Værdisager og brænd: Gaarden af. Saa kunde det jo se ud, som om Niels Hansen selv havde besørget det hele og bag efter hængt sig.

Niels Hansen var omtrent naaet Broendegaarden, som den Gang tilhørte en Mand ved Navn Søren Christoffersen, men ind naaede han ikke, før Bohe var i Hælene paa ham. Han var blevet saa forpustet, at han maatte sagnæ Farten, mens Bohe satte den saa meget mere op. Og forinden Niels Hansen selv vidste af det, var Bohe inde paa Livet af ham og stak sin Knib i Maven paa ham.

Niels Hansen slap dog løs for anden Gang og tumlede gennem Porten, over Gaarden ind ad Søren til Stuehuset. Til alt Held stod denne mod Sædbane aaben, og da han var kommet indenfor, kom Søren Christoffersen til og spurgte,

hvad der dog var i Vejen. Niels Hansen svarede, at der var kommet en efter ham og havde stukket ham med en Knib — mere naaede han ikke at faa sagt, før han sank sammen i en Lænestol.

Alle Folkene i Gaarden var imidlertid kommet paa Benene, og en 3—4 af dem styrtede af Sted til Broendehuset for om muligt at forhindre Kæsternes Indtrængen i Huset hos Kæresten. Som man kan tænke, var denne bleven ængstelig ved Niels Hansens lange Fraværelse og havde til sidst bovet sig ud i Gaarden, hvor hun lagde sig under Porten. Her traf Folkene fra Gaarden hende og fortalte hende paa lempelig Maade, hvad der var sket. Saa gik der Bud til Lægen, der den Gang boede i det nuværende Stofogedhus ved Tjhrind, men det viste sig hurtigt, at der intet var at gøre. Saaet havde været dødsbringende, og et Par Dage efter Overfaldet døde Niels Hansen efter svære Lidelser. Forinden var han blevet biet til sin Kæreste, der senere giftede sig igen.

Bohe og hans to Hjælpere, som ikke var bleven genkendt, var der intet Spor af — de var forsvundet jvarets efter Overfaldet, og Kæstet blev der saaledes intet af. Noget ud paa Natten havde de begivet sig tilbage til Sosmedens Bopæl, hvor Madam Sosmed ventede med en Kaffeponch.

Meddelelsen om Mordet spredte sig snart i Eggen og opstrømte Befolkningen, hvad jo ikke var saa underligt, naar man kendte Justitsens Maade at arbejde paa og den Mangel paa Interesse, Offentligheden i det hele lagde for Dagen over for Boyes og hans Bændes Regimente. Selv „Byens Stifts Adresse-Abis og Advertisementskibende“, „der dog tryktes paa Hurtigpresse,“ nævnedes intet om Mordet. Det lokale Polititog vel fat paa Undersøgelsen men førte meget hurtigt fast, og det saa ud til, at denne, som saa mange andre Sager, skulde løbe ud i Sandet. Saa besluttede man sig imidlertid til at paatalde Regeringsmyndighedernes Hjælp, og Resultatet blev, at der nedfattes en Kommissionsdomstol med Politiretssæf for Rothe som Formand. Og det kendtes snart, at andre Hænder havde faaet fat. Rothe gif meget kraftigt til Værks, saa kraftigt, at han var lige ved at faa ustyldige til at „tilstaa“. I Gajstrup blev en ung Karl, Hans Faldsen, og i Balslev en Hjulmand ved Navn Niels Kristian mistænkte. Sidstnævnte vilde gerne giftes og havde været hos Niels Hansen i Bøvendehuset og spurgt denne, om han ikke vilde aflaa sit Fæstehus til ham, og da Rothe havde overtaget Undersøgelsen, blev baade Hjulmanden og Karlen ført til Afsens Arrest. Og som sagt: der blev ikke taget paa dem med Fløjlschandsier. Boye og hans Drabanter var der endnu ingen, der tænkte paa; de søvede fremdeles Forretning i Eggen.

Hvor dristigt Boye optraadte, vil fremgaa af følgende:

En Dag mødte han en Lærer fra Eggen paa en ensom Vej. Læreren kendte Boye fra gammel Tid, og han følte sig foranlediget til at foreholde ham hans mange Forbrydelser og udbillede for ham, hvad disse vilde føre til, baade for Tid og Ewigheid. Da Boye blidigt indrømmede Rigtigheden af Læreren's Elgtelser, erklærede denne, at han som god Borger følte sig forpligtet til at meddele Øvrigheden dette. Men nu blev Boye vred, gif ind paa Livet af Læreren og sagde i en brølig Tone: Som jeg slog Broendemanden ihjel, kan jeg vel ogsaa dræbe dig, og hvad bliver det saa til med dit Angibert?

Læreren svarede rolig: Vær saa god, jeg er ikke bange for at dø, men husk paa, Boye, at De derved faar en ny Blodstyd paa Deres Samvittighed.

Boye saa nu op paa Læreren og sagde: Nej, det kan aldrig falde mig ind at gøre Dem Fortræd, men De maa ellers godt melde mig. De ved vel, at mit Nej er lige saa godt som Deres Ja, og jeg paa staar selvsølgelig, at Deres Paa stand er bare Løgn og Paahit.

* * *

Saa blev der et Østgilde i Balslev. Blandt Deltagerne i dette var ogsaa Laabelig-Las, og som altid ved saadanne Leiligheder blev han en Del beflænket. Han arbejdede paa denne Tid i Byen, og da han gif hjem, kom han i Følge med en

Møllersvend fra Hjbels Mølle. Munden gik ustandseligt paa Vas, og han havde ved saadanne Lejligheder ikke for Skik altid at sige sig selv Komplimenter. Men hvad han nu fortalte, virkede dog overraskende paa hans Ledfager. Han erklærede nemlig, at det var ham, der havde slaaet Broendemanden ihjel.

Da Møllersvenden kom hjem, fortalte han, hvad Vas havde sagt, og Mølleren fandt, at det var hans Pligt at lade Meddelelsen gaa videre.

Og Vas blev meldt til Kommissionsdommer Rothe.

Da Bognen kom efter ham, erklærede han sig villig til at følge med, men forinden man førte ham til Assens, maatte han til Udby Kro for at høre en Sang, som en Kammerat af ham, en blind, der gik under Navnet „Blinde Kristen“, havde skrevet om Mordet.

Og saa gik Turen til Udby.

* * *

„Blinde Kristen“ hørte ikke til de Visejoredragere, der gør sig kostbar. Da han hørte, i hvad Vrinde Vas var kommet, var han straks villig og foretog Sangen for ham. Den var paa ikke mindre end 13 Vers, men Vas fik dem alle, og nu kan Værterne jo saa dem med det samme:

Visen om Broendemanden.

Saa tidt og ofte høres det,
Nu trindt omkring i Vandet her,
Om Vold og Mord og Tyveri,
O Herre, staa os naadig bi,
Din Englehær omkring os staa,
At trygt i dig vi leve maa.

For nylig det passeret er
Ej langt her fra paa Egnen her
En Mand som gjorde meget Gavn
Niels Hansen det var Mandens Navn
I Balslev Sogn Forstaa mig ret
Broende Huset saa kaldes det.

Da det var mørkt ved midnats Tid
Kom en Person paa denne Sti
Til dette Hus i Balslev Sogn
Og bad, at Manden ham en Vogn
Bil hjælpe med at rejse, da
Den veltet var ei langt derfra.

Han villig rejste sig og Snart
Og tænkte Lygten med en Fart
Og med Personen gik afsted
At vise sig til Hjælp beredt
Da tvende kommer frem paaftant
Saa der var tre om denne Mand.

Det skjete ved hans egen Fort
Og Manden sagde disse ord
Det ikke rigtig være maa
Hvorfor han vilde fra dem gaa
Men en af dem en Strikke tog
Og hastig den om Halsen slog.

Med Magt de droge ham afsted
At øve deres Gjertning led
Men da i samme Øjeblik
Han Strikken strax af Halsen fik
Lag Morderen sin Kniv da sat
Og stak ham den i Ribet brat.

Han løb nu fra dem med en Fart
Sen til Broende gaar den snart
Og heber dem at hjælpe sig
Hvortil de strax var hjælperig
Og Løgen hentet blev paaftant
At hjælpe denne Arme Mand.

Men endelig det blev hans Død
 Thi alt for haard var dette Støb
 Gud kaldte hjem den fælleste Aand
 Som løste dette Smertens Baand
 Men Hævnens Dag skal komme vist
 Om ikke før saa evig list.

Du grove Synder, tæng dig om
 Som nylig var saa haard og Grum
 At øde saadan Mord og Drab
 I den din Onde lidenskab
 Hans Blod fra Jorden raabe vil
 At Hævnen snart skal stunde til.

Da skal du ikke finde No
 Skjønt du det ei inu vil Tro
 En Helhedsbild skal vise dig
 For dig i Drømme skrækkelig
 Saa at du med Forfærdelse
 Skal vaagne op i Qual og Vee.

Hvis Herren dig skal blive god
 Maa du for Synden gjøre Rod
 Og søge hen til Frelseren
 Ved ham Gud være vil din Ven
 Thi kun hans Bistelse og Død
 kan hjælpe dig i denne Nød.

Hold, Fader ober os din Haand
 Og sendt os din den gode Aand
 Saa vi føle denne Trøst
 At vi ved Jesus er forløst
 Og maa fra den Sommerdal
 Gaa ind i Himlens Fjædesal.

Da „Blinde Kristen“ var kommen
 Igemem Wisen, steg Las til Vogns,
 og Luren gik ad Hænsens til.

Der var blift ingen, der troede
 paa, at Laabelig-Las havde gjort,
 hvad han havde bestyldt sig selv
 for. Der var da ogsaa en paafal-
 dende Sindsro over ham, da han i
 Selskab med Sognesogeden med
 flere kørte ad Hænsens til. Meget
 havde det interesseret ham at høre
 „Blinde Kristen“s Bise om Brønde-
 husmanden. Heller ikke i den Her-
 seende svarede Las nemlig til sit
 Navn. Han var selv end kendt Bise-
 forfatter med mere Formfars end
 de fleste af hans Kolleger, og paa
 Stebet galdt han for en literær
 Smaagsdommer, hvis Menting man
 ofte afstøede. Han var ogsaa meget
 søgt som Leilighedsfribent, laabede
 Biser og Taler til festlige Leilig-
 heder og skrev Grabbers og meget
 andet. Selv Afkattelsen af retslige
 Dokumenter gav han sig af med og
 høste megen Paakønnelse derfor.

Allerede som Dreng lagde han
 udmærkede Søner for Dagen, og
 navnlig havde han en glimrende
 Hukommelse. Hvad han en Gang
 havde lært, glemte han aldrig mere.
 Baa de Læreren og Præsten og da
 særlig den afstævnite lagde Mærke
 til den begavede Dreng, og Præ-
 sten, Pastor Thaarup, havde endog
 ved Leilighed Nytte af ham ved
 Udøvelsen af sine Embedspligter.
 Han stulde en Gang, fortællendes der,
 tale ved Begravelsen af et lille
 Barn, der var død for Moderens
 Haand, men han havde stort Besvær
 med at faa labet en Tale, der pas-
 se til Leiligheden. Saa kom han
 imidlertid til at tale sammen med
 Las om Begivenheden, og Drengen
 gav ham da flere Vink, som han

gjorde Brug af. Det er et Vidnesbyrd om Las's gode Sukommelse, at han siden kunde gengibe Talen ordret. Han lærte for øvrigt siden andre Talen, og saaledes er vi kommet i Besiddelse af den. Den gengives her noget forkortet:

Undertiden taler man, naar man burde tie, undertiden tier man, naar man burde tale. Skal jeg tale eller skal jeg tie? Min Pligt byder mig at tale.

Nabner Dig Du Moderjordi! Modtag i Din stille og Din dybe Fred dette fredløse Offer. Under Livets haarde Kamp er Du falben. Moderhaand har dræbt Dig, Moderflod havde modtaget Dig. Naag og bed, at I ikke falder i Fristelse. Overalt paa Jordens store Skueplads trindt omkring under Solen kæmpes der paa Liv og Død. Lysten, Lyften, Mærket og Døden varer. Mennesker fødes og omgives af fatte og bestormende Magter. Men hvo haver da laant den hjælpeløse blandt alle Slabninger baade Dine til at helne, Haand til at stribe og Fod til at sligte med. Men stille som Ormen i Støvet maatte Drengen forberede den knuende Fod.

Det ser ud, som om Menneskelivet er opgivet og ingen mægter at træde i Kredse for Lysten, Lyften og Døden. Selv Dyrret paa Marken, selv Løven og Dragen strider for sin Ungling til Blodet. Hvad kan da det hellige, mægtige Menneske udrette? Hvilke tunge Følelser, hvilke stræffelige Anekser og hvilke mørke Tanker maa ikke have sønderrevet Moderens Hjerte, da hun gav sin Sjæls elskede til Døden.

Træd da hid til denne Grav, I skinhelige Dienstkurke! I er den bebødne Kraft, som har trykket hende Kniven i Haand og I haver dræbt den slumrende

Ungling. Men jeg ser ham i det evige Livs Morgenrøde. Blodet er borte, Saa-ret er lægt, og han hviler ved Presterens blodige Side. Der er Korberkriven forseglet. I Fædre og Mødre, I Unglinge og Viger gemmer dette dybt i Eders Erindring. Naag og bed, at I ikke falde i Fristelse. Gud give Eder Naade og Styrke dertil. For Guds Skyld. Amen!

Det var dist baade første og sidste Gang, at Las forsøgte sig i det geistlige, men Forsøget kan jo, som man ser, ingenlunde kaldes mislykket. Og det samme gælder hans poetiske Produktioner. I et Digt om Friheden, væsentligt Friheden ved ikke at eie noget, viser han sig som et Stykke af en Samfundsattriker. Vi citerer et Par af Versene:

Ja, Frihed over Jorden gaar,
den brøder selv den bundne Lænke;
men han, der Kongesmykket bær,
den rette Frihed ikke skænke;
thi Slavens Aand tit overstiger
den Selt, der læst for Storkors kriger
og løber Ravn.

Men fri er han, der slet intet har,
thi hele Verden for ham staar aaben,
og Kreditor mod ham ej bærer Baaben;
for Lybebander kan han sove rolig,
og Jid kan ej tære hans Holig,
der ingen har.

Sil den, der ej Hus og Hjem har,
thi han er Herre til alle Gøder,
han Slatter og Udgifter altid spar'.
Hvad brøder han sig om Slot og Stater,
til Horifonten naar hans Lofte,
og hele Jorden er hans Lofte,
og den er stor.

Ej Gældsarresten blev hans Del,
for den Sags Skyld kan han sove rolig,
den bliver sjældent Jæders Træl,
der har paa Flakkebjerg sin Bolig;
knap kender han Advokat og Dommer,
thi sjældent kan for Retten komme
for Gæld og Straf.

Der ingen lærer paa hans Mark,
og Vagerkarlen sig fra ham vender,
ham Armod's Søn de kan ej bruge,
for der er intet Blod at suges
af tørre Ben.

Dgfaa i Kærlighedspoesten havde
Læs forsøgt sig, og som det synes
med meget Held. Her er et Vers
om et Par Giffende:

Heber i den stille Aftenstund
gik igennem Lunden med sin Mine,
høved hendes røde Rosenkind,
talte Himlens Gud til Giftofs Vidne.

Næsten Vækselsl i Anslaget er en
Vise om Fruen paa Kærsgaard,
Anna Trolle, der interesserede
sig stærkt for Humleablen og ind-
førte Humlespirret hertil fra Thy-
land.

Det hedder herom:

Paa Kærsgaard levede en Vid,
saa hørtens gamle mumle,
hvis hele Lyft og Lidsfordrib,
det var at plante Humle.

I Visen gives i øvrigt et Bil-
lede af Bøndernes Liv paa den
Tid, „da Bønden ikke var forvænt“. Det
hedder saaledes i et af Ver-
sene:

Hans Heste gif ved Krykker,
og selv han sine Bøgne traal,
dem samlede op i Stykker.
Han lærte uden Fælg og Rav,
som han var helt af Lave,
sit Herkøb han hver Stilling gav,
han kunde sammen strabe.

Det var jo ikke saa underligt, at
„Blinde Kristien“ med en vis Spæn-
ding afventede, hvad Læs som
øverste Saagstunsflak havde at sige
til Sangen om Broendehusmanden,
og at Læs paa sin Side interesse-
rede sig for, hvad Kristien havde
faaet ud af denne Begivenhed.
Hadde man derimod regnet med, at
Visen i anden Henseende skulde gøre
Indtryk paa Læs, forregnede man
sig. Hans Samvittighed var i den
bedste Orden, da Fængselsporten i
Afsens lukkede sig efter ham. Da at
han ikke var saa „tøblig“ endda fik
man endnu en Gang Vejlighed til
at erfare.

Det lykkedes ikke Noget at faa
Læs til at gaa i Tøjet. Han holdt
paa sin Uafhængighed og lod sig
ikke af Forhørsdommerens Trusler
skræmme til at tilstaa en Forbrydelse,
han ikke havde begaaet. I lang
Tid hørte eller saa man dog intet
til Læs, saa Politiet maatte vel
stadig holde paa ham.

Men en skønne Dag blev der Møre
i Bøen. Politiet lærte rundt og
var i fuld Aktibitet.

Hvad var der mon sket? Jo, Læs
havde nok fortalt Forhørsdommeren,

hvad han havde hørt hin Nat i Middelfart Arrest, da Boye og hans to med'ammen'værne lagde Raad op om Mordet paa Brøndehusmanden.

Da Las havde fortalt dette og hvad mere han vidste, blev Sofmedens Kone hentet, og nu besluttede Politiet at spille en lille Komædie ved Hjælp af Las.

Sofmedens Kone blev sat ind i en Celle ved Siden af Las', og Las og hun skulde da tale sammen gemmem Nøglehullet. Las, hvem et nyt Sæt Løj og flere andre rare Ting var stillet i Udskat, var straks villig til at aagere Lov'edue, og han fortalte nu Sofmedens Kone, at han var den Bøve'søn fra Søby, der fornhlig havde slaet sin Fader ihjel. Las og Sofmedens Kone var gode gamle Bekendte, men han anlagde en anden Dialekt, og hun havde ingen Grund til at tvivle om, at han virkelig var den, han udgav sig for. Laabelig Las gjorde alt for at indsmigere sig hos hende, og da han tilsidst drejede Samtalen ind paa Fremtiden og spurgte, om de ikke skulde søge hinandens Bekendtskab, naar de kom ud, slog Madam Sofmed straks til. Hun havde længe været ked af Sofmeden og lod ikke et saadant Tilbud gaa fra sig.

Las var midt i Fremsigelsen af et ømt Kærlighedsbrev, da Døren til hans Celle pludselig blev rebet op, og en Væjent viste sig i Døren. Det var tydelig for Madam Sofmed at mærke, at der var noget galt paa Færde, og at hun ikke tog fejl derti, er'arede hun ved, at Væjenten snart efter — efter Afstale

mellem dem — gav sig til at slaa løs paa Las.

Las streg frygteligt op, og da Væjenten omsider forlod Cellen, vendte Madam Sofmed sig deltagende mod Nøglehullet.

„Gjorde det meget ondt?“ var hendes bekymrede Spørgsmaal til den ngerhvervede Hjærtenskær.

„Ja,“ sukkede Las. „Det var det værste, jeg endnu har oplevet.“

„Var det det, din Stakkell!“

„Ja,“ siger Las, „jeg lider meget. Men mig skal de ikke faa til at gaa ned. Jeg kan sagtens bjærge mig, for jeg er jo ene om mit. Det bliver ikke saa nemt for jer, for I er jo tre.“

„Ja,“ siger Madam Sofmed. „Aristen (Sofmed) er der nu ingen Fare for; han er sikker nok; det er værre med Anders (Branger), han er ikke rigtig sikker, naar han faar en Taar.“

„Ja, det er ikke saa let,“ siger Las. „Og nogle flere Løgnhalfe er de jo, de Politimænd. I Gaar vilde de bilde mig ind, at jeg har baaret mig saadan og saadan ad med Mordet paa min Fader. Men Løgn er det hele, for jeg har baaret mig helt anderledes ad.“

„Ja, det har du Ret i,“ sagde Madam Sofmed. „Forleden lagde de en Strikke og en Antb frem for

mig og paastod, at det var den Strikke og den Knib, der var anvendt ved Mordet paa Broendehusmanden, og at jeg maatte vide Bested med den Ting, men det er den største Løgn, de kan brække af sig, for den Strikke og den Knib, de brugte, har jeg hjemme. Kniben ligger godt gemt i min Dragtstoffsuffe, og Snoren bruger vi til at slæbe vor Baad i Vand med.“

* * *

Denne Udtalelse var, hvad der behøvedes. Las gned sig tilfreds i Hænderne ved Tanken om den Belønning, der ventede ham. Men han var ikke den eneste, der nød godt af den. En Politimand havde overbåret Samtalen i et Bærelse ved Siden af Cellerne, og hurtigt muligt blev Nothe gjort bekendt med dens Indhold. Nu havde man endelig et sikkert Spor at gaa efter.

Saa snart de kunde, sendte Assesoren sine Betjente ud til Sognefogden i Åperup Sogn, og samme Nat kørte de til Søsmedens Bopæl. Her fandt de ganske rigtigt baade Strikken og Kniben. Søsmeden selv var ikke hjemme, men da de var ved at køre bort, kom han gaaende op ad Gaden, og en Betjent sprang da af Vognen, smækkede et Par Haandjern paa ham og tog ham med i Vognen. Ogsaa Pranger arresteredes. Bohe nød foreløbig Friheden i Jylland, efter at han, som meddelt, nogen Tid havde været arresteret for Galtnsnerti uden at kunne overbevises derom.

Saa blev Las og de andre uafhængigt arresterede sat paa fri Fod.

At der var noget om det med Las og Politiet, var klart nok; aldrig før havde man set ham saa fin. Foruden en hel ny Klædning havde han faaet et Par Støvler og 24 Rigsdaler i Kontanter.

De to andre, Fællesen og Hjulmanden, kom nu ogsaa ud, men uden Erstatning. Fællesen var sluppet nogenlunde fra det, men Hjulmanden kom hjem med et nedbrudt Helbred og døde omtrent et Aars Tid efter.

Da Madam Søsmed saa, at Dommere var kommet i Besiddelse af den Knib, hun troede godt gemt hjemme paa Bunden af Dragtstoffsuffen, var hun færdig.

Hvordan tror du, det kan være gaaet til? hvistede hun gennem Røgkullet til sin røde Ven i Cellerne ved Siden af, da hun førtes tilbage til Arresten, men der kom ikke mere noget Svar. Han var borte — maaske, tænkte hun, var det ikke gaaet ham bedre, end det var gaaet hende selv. At den samme Ven havde spillet under Dække med Politiet og båret med til at løse Tilstaaelsen ud af hende, faldt hende ikke ind.

Meget hurtigt blev Sagen nu klarret for Søsmedens og Anders Prangers Vedkommende. Tilbage var Bohe, men ogsaa ham havde man nu fat.

En skønne Dag kom de kørende fra Middelfart gennem Valsleb med ham, og med det Kendskab, Befolkningen efterhaanden havde erhvervet

fig til Rothes Forhørsmethoder, var man paa det rene med, at Bohe denne Gang vilde faa ondt ved at smage af fig.

I Balsleb gjorde man Holdt hos Sognefoeden, Jofum Anderken, og Datteren her fik Lov at give Bohe et Stykke Mad, som han spiste med Haandjern paa.

Ved Ankomsten til Afsens gik Rothe selv ned i Arresten og hjulpe paa Bohe.

„Naa, det er Bohe,“ saade han.

— Ja, det er det, svarede Fængselspersonalet.

— Vil De faa Klæde ham af, beordrede Afsesforen, og give ham Drellstrøje og Drellbukser paa.

„Hr. Afsesfor,“ faldt Bohe ind, „det kan jeg ikke hytte mig med.“

— „Hvem siger, at du skal hytte dig?“ afbrød Afsesforen ham haardt. „Saadan en Røverbandit. Vige saa fandt, som du har udøst Mandens Blod fra Broendehuset, skal jeg udøse dit. Det kan du stole paa, min Søn! Du hedder nok Bohe, men jeg skal vise dig, at jeg er Mand for at bøde dit Mød og udøse dit Blod.“

* * *

Strengt Herstab — mumlede Bohe, da den ubehagelige Visit var tu Ende, og Afsesforen forlod Cellen. Saa meget forstod han allerede, at Afsesforen var af en anden Slags end dem, han plejede at trække Lov med. Men tilfældet — nej, saa kendte man ikke Bohe.

Og i lang Tid holdt han Stand overfor Forhørsdommeren, stent Rothe var en Mand, der forstod

sine Ting. Straks Bohe var kommen ind, havde man givet ham en Kamelhaarsfflorke paa, men dette var kun en Begyndelse; efterhaanden blev baade det ene og det andet Torturinstrument bragt i Anvendelse. Men lige meget syntes det at hjælpe.

Dog, det blev til sidst for meget, og saa for ham. Der gik Angter om, at man havde faaet et Halsbind fra København med Vigge paa, og at dette havde gjort Bohe mør. Om det er rigtigt, ved vi ikke. Man vilde ogsaa vide, at Rothe til sidst skulde have forsøgt at tage Bohe med det øde. Han var, fortæller det, end Dag gaaet ned i Arresten, havde lagt sin Haand paa Bønes Skulder og sagt: „Vare vi to noaet før havde lært hinanden at kende, min Søn, saa vilde du ikke være kommet saa langt ud paa Forrøderbøjen. Dit Hjerte er jo endnu ikke helt fordærvet.“

Denne Udtaalelse — saaledes fortæller der — skal have gjort et saa stærkt Indtryk paa Bohe, at han faldt helt sammen, saa det blev en let Sag for Forhørsdommeren at faa hans Tilstaaelse.

Hvordan dette end forholder sig — det gik, som Rothe havde sagt, at han skulde bøde den forhærdede Forrøders Mød. Bohe tilfod til sidst alt, ogsaa hvem der var hans Hjælper. Da han var gaaet til Beskendelse, skal han have sagt: Naar jeg skal undgælde, skal de andre ogsaa. Nu skal jeg staa Dem lige saa mange Fanger, som kan køres paa 14 Formandsbøgne.

Hvorom alting er, det skulde godt

op i Egnens Arrester. Ialt blev 59 Personer sat fast, og af disse slap kun 1 — een — for Straf.

Flere Dage igennem førte Politiet rundt, og mange af Anholdelserne gav ikke mindre Stof til Samtale, end Bøndens Bedrifter havde gjort det. Til en Forandring var det nu Bøndens Medlemmer, der blev forstyrrede i deres Rattesøvn.

Skønt Tilstaelsen forelaa for Hovedpersonernes Vedkommende, var der dog selvsølgelig langt igæn, til Sagen var fuldstændig oplæret, og Dommen kunde affiges.

Fra Mordet paa Niels Hansen blev begaaet til Kommissionsdommen blev affaet, forløb omtrent to Aar, og dog maa man blif sig, at Nothe og hans Medhjælpere fremstyndede Sagen med størst mulige Kraft. Foruden Mordet paa Niels Hansen og alle de mange Røberier, Bønden havde begaaet — deres Talsom som nævnt op til over halbandet Hundrede — havde man ogsaa B. Olfens Sag til Behandling, og det var en alt andet end let Opgave at rebe de mange Traade ud fra hverandre og udfinde hver enkelt Arrestans Andel i Forbrydelse.

For Mordsagernes Vedkommende gik det, da først Hovedmændenes Tilstaelser forelaa, dog saa temmelig let, og navnlig var det, da man gik dem nærmere paa Livet, kun saa Divergenster med Henhæng til Mordet paa Niels Hansen. Bohe indrømmede, at det fra første Færd havde været Tanken at dræbe Niels

Hansen, og det fremgik af Forhørene, at hans to medhjælpige, Sofmeden og Anders Pranger, havde været indforstået hermed. Sofmeden hævdede under Forhørene, at han ikke havde paataget sig anden Delagtighed i Gerningen end at lokke Niels Hansen ud, og naar han var dræbt da at holde Vagt, medens Bohe og Pranger gik ind og røbe hans Bønge, og paa lignende Maade søgte Anders Pranger at reducere sin Andel i Forbrydelsen til det mindst mulige. Han nægtede straks, at han havde været vidende om, at det var paatænkt at myrde Niels Hansen, men bedgik dog senere, at nogle Dyringer af Bohe paa Vejen til Gerningsstedet overbeviste ham om, at det var Mentingen at dræbe ham. I midlertid tvivlede han stærkt om, at Bohe virkelig havde Mod til at gøre Alvor af sit Forsæt, men da denne Tvivl senere gjordes til Slamme, besluttede han sig til at unddrage sig enhver Andel i Forbrydelsen ved, saasnart Lejlighed gaves, at sjerne sig fra Stedet, og da de havde forfulgt Niels Hansen et Stykke ned ad Vejen, sprang han over et Gærde og forbandt for først at træffe de andre igen, da de efter Overfaldet vendte tilbage til Sofmedens Bopæl.

Denne Forklaring gik Pranger dog senere fra for et Hovedpunkts Vedkommende. Han indrømmede nemlig, at han havde samtykket i, at Røberiet udførtes, selv om det blev nødvendigt at dræbe Niels Hansen, og at det var en Afiale imellem dem, at han og Sofmeden skulde

gaa ind og røde Bøngene, naar Bohe havde dræbt Niels Hansen.

Hvad angik Tilbirkningen af falske Bønge gav Arrestanterne en udsørlig Skildring af, hvor Bøngene var tilbirket og hvem der var Deltagere i Forbrydelsen, medens man ikke fik helt Rede paa, hvor mange Bønge der i det hele var forfærdiget. Som nævnt blev en stor Del af dem tilbirket i Sofmedens og Stikirendstræderens Hjem, men man havde dog ogsaa andre Tilholdssteder. Vi har saa'edes modtaget nogle Mønter, som er fundet bag et gammelt, nu ombygget Hus i Næstved, hvor der i sin Tid boede en Mand ved Navn Mads Larsen, som var Medlem af Bønden. Han og hans Kone Sara deltog i vid Udstrækning i Tilbirkningen og Udgibelsen af de falske Bønge, og de har altsaa ikke naaet at faa sat dem alle i Omløb.

Hvad endelig Thyerierne angaar, vil det føre for vidt her at gaa i Enkeltheder, blot for Hovedmændenes Vedkommende. I meget lignede disse Forbrydelser naturligvis ogsaa herved, særlig de mange Indbrudsthyerier og Thyerier fra Markerne, navnlig af Kreaturer. Redensstaaende har vi forsøgt at samle en Liste over de Steder, hvor Bohe enten alene eller i Forening med andre — navnlig Sofmeden og Anders Pranger — begik Indbrud. Den er vist langt fra fuldstændig, men dog tilstrækkelig talende:

I Ore Kirke;

hos Gbjr. Jørg. Simonsen, Staureby;

i Rauslunde Kirke;

i Bispenbjerg Kirke;

hos Gmd. Joh. Jacobsen, Boaring Mark;

hos Gbjr. Anders Hansen, Rauslunde;

hos Gmd. Niels Sørensen, Fjellerup;

hos Gbjr. Rasmus Hansen, Fjeldsted;

hos Boelsmand J. Hansen, Risdstrup Kl.;

hos Landmaaler Olesens Enke, Stetterød;

hos Gmd. Clement Jensen, Nørup;

hos Gaardejer Søren Mathiesen, Indslev
Thaarup;

hos Gbjr. Morten Hansen, Vejrup;

hos Gbjr. Hans Jensen, Arup;

hos Gbjr. Simon Junge, Fjellerup;

hos Jacob Jensen, Bispenbjerg Rølle;

hos Fæsteren af Fuglvis Vandmølle;

hos Gmd. Jens Larsen, Stalbjerg;

hos Gmd. Hans Mortensen, Ladegaard
Mark;

hos Boelsmand Christoffer Pedersen i
Boaring;

hos Gmd. Jørg. Vertelsen, Ørbæk;

hos Gmd. Hans Jensen, Næstved Mark;

hos Gmd. Mathias Ernst Freberiksen,
Stenborghus, Bispenbjerg,

og hos Hans Hansen, Hællebølle Mark;

i Binding og i Taulov Kirker i Thyland.

Kommissionsdommen blev affagt den 21. August 1855 og lød paa Dødsstraf for fire af Arrestanternes Vedkommende, nemlig Bohe, Sofmeden, Anders Pranger og Peder Olsen. Om Bohe oplystes det i Dommen, at han som Soldat var bleven dømt til at nedfattes i de Meniges 2. Klasse og til 75 Slag Røtting, men at han i øvrigt ikke tidligere havde været straffet. Han og hans to Medskyldige skulde „lægges paa Stjle og Hjul“, medens Peder Olsens Hoved skulde sættes paa en Stage. Peder Olsens Medskyldige, Laurine Bohe, der, som man har set, var den egentlige An-

stifter af Mordet paa Ingeborg, døde, som meddelt, under Sagens Behandling. Hun maatte i øvrigt ikke henrettes, da hun var frugt- sammelig ved Peder Olsen.

De øvrige Medlemmer af Bønden fik enten Lugthus, Forbedringshus eller Vand og Brød, det første i flere eller færre Aar. En fik saaledes Lugthusstraf paa Livstid, 3 i 16 Aar, 3 i 12 Aar, 5 i 10 Aar, 14 i 8 Aar, 1 i 7 Aar og 3 i 6 Aar. Sogmedens Kone fik 3 Aars Forbedringshus, dels for Forførdigelse af falske Penge, dels for Meddelagtighed i Tyveri og dels for Hæleri.

Kommissionsdommen blev appelleret til Højesteret, hvor Sagen kom til Behandling i Slutningen af Maj 1856.

Den 29. i samme Maaned faldt Dommen, der lød paa Stadsfæstelse for Bøhes og Peder Olsens Vedkommende, idet dog Til lægsstraffene (for Bøhes Vedkommende, at han lagdes paa Hjul og Stejle og for Peder Olsens Vedkommende, at Hovedet sættes paa en Stage) bortfaldt. For Sogmeds og Anders Prangers Vedkommende stadfæstedes Kommissionsdommen ligeledes, men Flerallet af de Tilordnede mente dog at burde indstille Sogmeden og Anders Pranger til Benaadning med livsvarigt Lugthus, Sogmeden særlig fordi han ikke havde taget anden virksom Del i Forbrydelsen end at lokke Niels Hansen ud, og Pranger fordi han forlød Stedet, saasnart han saa Bøhe tage fat paa Niels Hansen. Som Til lægsstraf skulde de dog begge lagstreges.

Dg denne Indstilling fulgte man paa højeste Sted.

I den Tid Bøhe havde henfiddet i Afsens Arrest, var der foregaaet en kendelig Forandring med ham. Medens Peder Olsen til det sidste viste sig som en forstøttet Forbryder, hos hvem der aldrig sporedes en angrende Høilse, blev Bøhe paa det sidste stærkt religiøs, og der er efter alt, hvad der foreligger, næppe Grund til at tro, at det var Paatagethed hos ham. Under sit Fængselsophold i Afsens stred han en Sang eller Salme, som virkelig synes at vise en angrende Synder bag Ordene. Sangen, som endnu huskes af en gammel Kone i Føns, Niels Andersens Enke, der hørte den som 9 Aars Barn, lyder saaledes:

Gud, til mig arme Synder se,
som nu mit Liv skal lade,
mod Ste Gud jeg syndede,
har voldt min Ræfte Skade.
Skal jeg da i Fortvivlelse
og efter denne Lidelse
fortabes evig blive.

Thi Slangen med sin onde Gift
mig voldte Sorg og Smerte
og gav sin fæle Syndergift
ind i mit arme Hjerte.
O, Frelser, fri min arme Sjæl
og du, Guds Sam, Immanuel,
dit Blod er Raadens Rilde.

O, Jesu, du korsfæste,
til dig jeg nu mig skynder,
vor Talsmand og vor Lidselse
for hele Verdens Synder.
Ja, Frelser, du vor Mægler
forliger os med Faderen,
for din Skyld han os hører.

Lad nu min Bøn, o milde Gud,
for Jesu Skyld dig røre
og lede mig af Snaren ud
og naadig mig bønshøre.
Du Naadens Dør for mig opluf,
at jeg med Jesu sidste Suf
kan dig min Aand befale.

Saa højer jeg mig rolig ned,
til dig mig ganske vender,
jeg ved, at du af Kærlighed
din Selligaand mig sender.
Naar Krop og Soved stilles ad,
jeg i den levende Guds Stab
skal finde Naade, Amen!

At Igenende Tanker har optaget
Boye til det allerlidste, ses af et
Brev, han sendte fra København
(hvortil han var ført under Sagens
Bejandling før Højesteret) til sin
nærmeste Nabo, Mads Christensen,
Niedersthave, saa Dage før Henret-
telsen. Brevet, det sidste Boje skreb,
var, som man vil se, dateret 9.
August, men naaede ikke Adressaten
før Henrettelsen. Var det kommet
ham i Hænde forinden, vilde han
have været til Brønden og sagt Far-
vel til Boje, thi trods Nabostabet
med ham, havde han aldrig gjort
ham noget ondt. Naar han nu og
da havde lagt Vengstelse for Dagen,
havde Boje altid beroliget ham.
Næven bider ikke i sin egen Fæle,

sagde han, og han handlede aldrig
mod det gamle Ord.

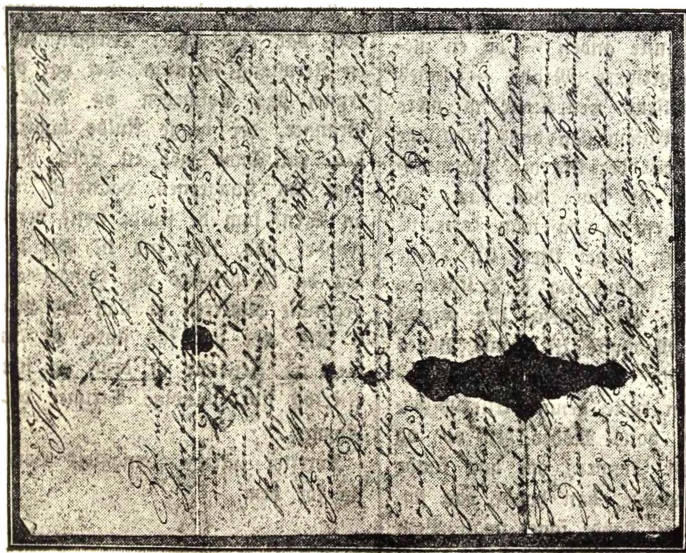
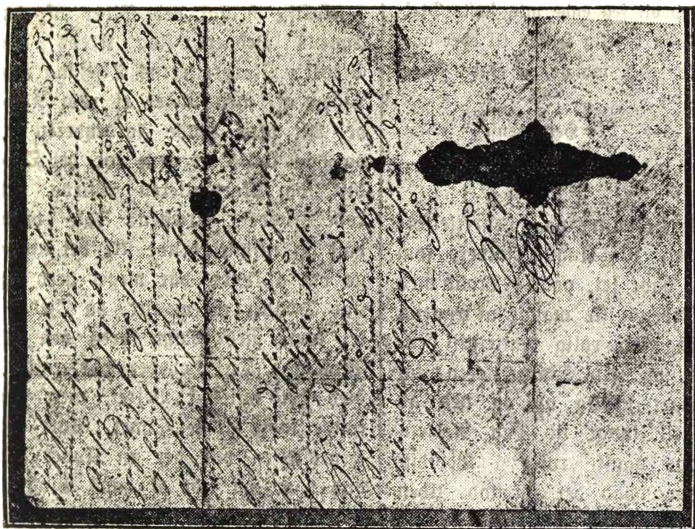
Det paagældende Brev, der er
opbevaret af Mads Christensens
Slægt og nu gaaet i Arv til
Fru Valborg Larsen, Hættebølle
Løitegaard, gengives herstaaende i
Falksimile. Det er, som man vil se,
stærkt mærket af Tidens Tand, men
det allermeste af det kan dog læses.
For dem, der vil have vanskeligt
ved at tyde det, gengives Brevets
Indhold i sin Helhed.

Kjøbenhavn, d. 9de August 1866.

Kjære Ven!

Det vil vist falde Dig underlig at faa
Brev fra mig, men jeg haaber, at Du til-
giver min Driftighed. Jeg har nu faaet
Bisped i min Sag, og den Dag nærmer
sig, som skal afgøre min Stæbne. Jeg
maa nu sige Verden og al dens ufædige
Lykke Farvel. Der er intet mere tilbage,
Tanken om Døden forfærder mig ikke.
Jeg har lært paa dette Sted, at der er et
Liv efter dette og at Gud vil ingen Syn-
ders Død, men han skal omvende sig og
leve. Hvorfor stulde jeg ønske at leve?
For mig har Livet ingen Tillokkelse, jeg
har misbrugt Tiden. Verden foragter mig
og min Dom er retfærdig. Hvo som ud-
søjer Menneskets Blod ved Mennesket, ved
ham skal hans Blod udøses, thi Gud skabte
Mennesket efter sit Billede.

Kjære Ven, jeg har skrevet 2 Breve til
min Fader men ingen Svar bekommet, af
hvad Aarsag ved jeg ikke. Hvis han lever
beder jeg Dig bringe ham min sidste Hil-
sen og bede ham tilgive mig den Beslam-
melse, jeg har volt ham; er han død har
jeg vist bidraget til at forlorde hans Liv.
Jeg har altid været ham ulovlig, men jeg

Bøyes fjerde Brev.

bed han har tilgivet mig og bedet for min Sjæls Frelse.

Hertmed vil jeg ende min sidste Skrivelse med en hjærlig Vilsen til eder alle. Jeg ønsker eder mange og glade Dage. Farvel! —

Sengibrevst

J. S. Bohe.

Bohes Holdning paa Hverrettelsesdagen den 16. August falder, som man vil have set, godt i Traad med dette. Medens ikke mange af Egnens Befolkning sov rolig Natten til denne Dag, og selv Starpretereren skal have gaaet urolig op og ned ad Gulvet til langt ud paa Natten, var Bohe ganske rolig i Bevidstheden om, hvad der forestod. Uden mindste Modstand gav han sig sin Stævne i Vold, og lagde, efter at have bekendt sin Skyld, frivilligt Hovedet paa Blokken.

Paa ganske anden — og en meget uhyggeligere Maade — synes Peder Olsens Hverretelse at være forløbet. Endnu paa hans aller sidste Levedag var der ikke den aller mindste Anger at spore hos ham, og han var endnu, da man førte til Retterstedet, meget iltet. En Scene især har fæstet sig i Tilskuernes Erindring, vel sagtens ikke mindst som et Modstykke til gamle Bohes Fortidelse. Da Vognen med Peder Olsen førte gennem Etterup Gade, løb hans Moder den op og raabte til Sønnen, om hun kunde faa de Penge, han havde paa sig, og om han havde faaet nogle Penge, han havde til gode hos en Mand i Rabofognet, for hvem han havde flaaet nogle Sten. Paa Ret-

terstedet (paa Etterupgaard's Mark) var Graven gravet og en hvid Fjælletiste henfat ved Siden af, da Egnens Beboere slog Krebs om Stedet. Starpreterens Hje laa ved Siden af, men under et rødt Klæde. Alt dette kunde Forbryderen se, og han synes at grue for det Øjeblik, da Starpretereren løftede det røde Klæde. Præstens Tale brød han sig tilskyndende ikke det mindste om at høre, var meget bred og klar Lænder og maatte, da Øjeblikket kom, med Magt føres hen til Blokken. Da Hovedet var faldet, blev det løftet i Vejret, men saa kunde taale at se Synet. Kort før Hverretelsen var der en Rone, der bad ham om lidt af hans Blod til et sygt Barn, og han svarede: Ja, lad det kun saa. Andre synes han ikke at have villet give Tilladelsen.

Paa Stedet, hvor Bohe henrettedes, var rejst noget Træværk med en Jernstang igennem. Det var beregnet paa Solmeden og Anders Pranger, der begge skulde lagstrages. En Snor med en Løkke blev lagt om Fangernes Haandled, og en Sen, som de skulde sætte deres Fødder paa, lagt ind til Støtten. Og da de derefter var klynget op, begyndte Rakkeren at slaa løs med 9 Ris, der var saa store, at der blev tre Fejlesøfte af dem, og som efterlod store blodige Strimer paa Ryggen.

Derefter lukkede Fængslets Porte sig for dem.

„Boges Bænde.“

Efter — —

I mange Aar sad Boges Med-
skyldige Anders Pranger og So-
fmeden forvaret bag Lugthuset's
Mure, men efter vist nogle og thye
Aars Forløb blev de benaadede og
drog straks efter begge til Amerika.
Sofmeden endte visnok sine Dage
derovre, medens Anders Pranger
vendte tilbage igen og døde som
Fattiglem i Vejlbj Sogn.

Det fortælles, at da han skulde
begraves paa Vejlbj Kirkegaard,
løb Graben fuld af Vand, inden
Kisten endnu var sænket ned, og
Folk saa heri et Bedis paa, at han
ikke havde faaet Straf nok i levende
Liv og derfor skulde druknes efter
at han var død.

Den meget store Bændes andre
Medlemmer boede efter udstaaet
Straffetid rundt om paa Vestfhn.
Endnu før saa Aar siden levede der
en Mand, som havde været Med-
lem af Komplottet og faaet sin
Straf. Han var paa sine ældre
Dage en agtværdig Husmand og
døde først i en meget høj Alder.

Hvor langt en drilsk Slæbne kan

føre et æbnerigt Menneske ned, blev
Las's Liv et Bedis paa. Meget
ofte laa han drucken paa Gaden,
og hbad han fik af Penge, gik til
Spiritus. Da han efter nogle Aars
Forløb arbejdede en Søster i Lunder-
skov og derved kom i Besiddelse af
ca. 8000 Kr., gjorde Sogneraadet
ham umyndig og lod ham pleje for
Pengene paa en Forsørgelsesanstalt
i Ainge. Her døde han efter mange
Aars Forløb, efterladende sig et ret
betydeligt Pengebeløb.

To Drengene lappedes i Stolen om
Førstepladsen. Den ene lykkedes,
den anden mislykkedes. Den, der
lykkedes, blev senere Professor ved
Unversitetet. Hans Navn var Ma-
mus Nielsen. Den, der mis-
lykkedes, var Tosse-Las.

* * *

Vestfhn var endelig faldet til No.
Men længe varede det, før Egnen
kunde frigøre sig for Indtrykket af
denne Bændes Meriter og det blo-
dige Skuespil i de Valsted Bjerge
hin Sommermorgen. Endnu længe
efter Boges Død færdedes Folk kun
ugerne paa Stedet, og ofte viste

Bohe sig for de Veffarende. Gamle Folk fortæller, at naar Bønderne førte Eggekorslet og om Aftenen kom fra Middelfartjiden og førte forbi Vaskleb Biergene, flete det mere end een Gang, at den forreste pludselig raabte, saa højt han kunde: Det kommer Bohe oppe med Høvedet under Armen. Naar han havde sagt dette, piffede han paa Hestene, og alle de andre fulgte Eksemplet. Om Formanden for Bogtoget virkelig troede at se den døde Forbrøder, eller han vilde gøre lidt Vøjer, skal vi lade være usagt. Men der var jo endnu den Gang ikke saa lidt Overtro i de affides liggende Landsbøjer. Endnu er der

for øvrigt Folk paa Egnen, som ikke holder af at passere „Bohes Børn“ ved Aftenid, og nu er der dog gaaet to Mennefsalbre, siden han maatte lade sig brødefulde Liv.

* * *

Folk paa Egnen vil fortælle, at der i mange Aar derefter den 16. August om Morgenen paa hans Grav laa en pragtfuld Buket Roser. Ingen vidste, hvorfra de kom, og ingen opdagede det nogen Sinde. Men Befolkningen havde sine Anelser. Sikkeri havde den unge, smukke og begavede Karls Ulykke ogsaa været en ung Kvinde.

Anders Rokkedrejer og Konforter.

En Beretning om Fynboerne, der skrev falske Seddelpenge.

Ud S. M.

En Februardag i 1819 viste Odenje Politi sig i Ubberrud, og abskillige af Egnens Beboere havde deres Grunde til ikke at synes om dette Besøg. Da man saa, at de snorede Herrer satte Kursen mod Anders Rokkedrejers Hus, forstod de Indviede, i hvad Grund Politiet havde indfundet sig, og snart vidste alle, hvad Røgtet allerede havde fortalt, at Anders Rasmussen Rokkedrejers var bleven arresteret af det Flensborg Politi under Forsøget paa at affætte falske Seddelpenge.

Politiet traf Roner ene hjemme, og da Hofjogeden meddelte hende, at hendes Mand var bleven arresteret, tog „Sindsbevægelsen Magten fra hende“, og hun jamrede højlydt. Det var altsaa sandt, hvad hun rygtevis havde hørt. Men hvilken Uret mod Anders! Aldrig — hvor hun — havde han gjort sig skyldig i noget saadant, — aldrig; det maatte Hofjogeden nok vide. Hvis det var Tilfældet, forfattede hun, maatte vi bære mindre fattige, end vi er, men vi er i dette Øjeblik ikke en eneste Stilling, af hvilken Karfag vi heller ikke har kunnet saa stort lille Barn i Kirke.

Denne Forklaring lod dog ikke til at gøre Indtryk paa Politiet, der trods god sig til at ranfage Huset. Fra Myndighederne i Flensborg

havde det allerede mødt en foreløbig Beretning om Forhørene der, og man havde ventet at finde forskellige Rekvistiter, men fandt dog, „trods ibrig Ranfagelse intet mistænkeligt“. Forklaringen paa dette Forhold vil følge senere.

*

Men, som det snart viste sig, havde Politiet nu fat ved den rigtige Ende og var paa Veje til at oplære en Affære, som det længe forgæves havde søgt at trænge til Bunds i. I snart et Par Aar havde der, særlig her paa Egn, men forsvigt ogsaa i andre Egne af Landet været en Mængde falske Seddelpenge i Omløb, uden at det var lykkedes at opdage, hvorfra de stammede. Lid efter anden blev vel enkelte Personer fat fast, ogsaa, som det senere viste sig, nogle, der stod i Forbindelse med Hovedmændene, men enten nægtede de helt eller afslagde kun usfuldstændige Tilstaelser, og falske Sedler cirkulerede stadig i stor Mængde. Politiets tilsyneladende Magtesløshed gjorde efterhaanden „Fabrikkerne“ meget dristige, og Virksomheden udbredtes baade til Jylland og Sjælland. Den 7. Februar 1819 besluttede Rokkedrejeren at tage over at gøre lidt Forretning med Byerne. Til

Konen sagde han, at han skulde besøge en Slægtning derovre, men det var kun et Paaskud til at slippe af Sted. I Odense kom han i Selvføds med et Par Bønderkarle, som hørte til hans fortrolige, og de besluttede at rejse sammen, foreløbig med Flensborg som Maal. Og som sagt, saa glori. Efter Ankomsten til Flensborg indlebede de Bekendtskab med en Høker, Peder Andersen, som skulde være dem behjælpelig med Affæringen af Seblerne, men Høkeren viste sig at være for paagaende igen. Han blev meget hurtigt annammet af Politiet, og snart efter blev ogsaa Rolledrejer og hans Medhjælper paagrebne og sat fast. Og dermed tog det en brat Ende med Rolledrejerens og hans Konforters Kunst. Anders og hans Besfagere gik hurtig til Bekendelse og angav samtidig en Mængde Personer paa deres Hjemegn og andre Steder, som havde haft Forbindelse med dem, og som enten havde medvirket ved Fremstillingen af Seblerne eller været Rolledrejerens behjælpelig med at faa dem affat. Alt i alt drejede det sig om et halvt Hundrede Personer, væsentlig Bøndermænd fra Egnen. Mellem de sidste var saagar en Sognekogeb.

Saa snart det var kommen Indberetning til Rancelliet, blev der nedsat en Kommissionsdomstol med Bønder- og Overretssassessor M. Lange som Formand. Den officielle Meddelelse herom lod saaledes:

Til vort danske Rancelli er indkommet Beretning om, at flere Personer, der er paagrebet i vor Røbstad Flensborg, i de over dem optagne Forhør har tilstaaet dels at have forfærdiget, dels at have udgivet falske Bankedler, og at disse Personer, som var hjemmehørende dels i vort Land Jhn og dels paa andre Steder, videre havde forklaret, at mange flere Personer samme Steds har gjort sig skyldig i den samme Forbrydelse. I den Anledning og for at denne Sag, der i højeste Maade interesserer det offentlige, kan blive tilfulde oplyst, vilde vi, at samme uophøvelig og paa det nøjeste i sit fulde Omfang nærmere skal undersøges, og til den Ende erklærer vi herved, at det er vor naadigste Villie og Befaling, at der sammentræder en Kommission. Fremdeles bemyndiger vi denne til at arrestere alle Personer, som maatte anses for at staa i Forbindelse med de nævnte Personer.

Kommissionen nedattes tidlig paa Foraaret med Sæde i Odense, og saa snart Metten var „sat“, var de af Rolledrejer og hans Medarrestanter i Flensborg angivne Personer ført hertil og indsat i Arresten i Odense. I Begyndelsen nægtede de fleste af Arrestanterne at have noget med Anders Rolledrejer's Affærer at gøre, men efterhaanden som de blev gjort bekendt med hans Forklaringer i Flensborg, fik de Munden paa Gled, og de fleste af dem afslagde fuld Tilstaaelse. Af særlig Interesse var den Forklaring, en af Rolledrejerens Na-

boer afgav. Han oplyste nemlig, at han var i Besiddelse af en Pose, som Anders flere Gange havde overgivet ham til Opbevaring, selv da han rejste til Jylland. Men han hævdede i øvrigt, at han aldrig havde gjort sig bekendt med Posens Indhold. Anders Koffedrejer havde sagt ham, at den maatte gemmes paa et sikkert Sted, „hvor ingen kunde faa den at se“, og han havde da gravet den ned i sin Faders Have. Det „faldt ham aldrig ind“ at spørge Koffedrejereren, hvad der var i Posen, men han nægtede ikke, at hans Mistanke var bleven galt, da det blev bekendt, at Anders var bleven arresteret. Han erklærede i øvrigt, at Posen endnu laa nedgravet i Haven, og den følgende Dag blev han ledsaget af to Politibetjente, sendt ud for at paavise Stedet, og man fandt meget rigtig Posen nedgravet, hvor han havde sagt.

Ved at aabne Posen, som var af gammelt, bloatørnet Lærred, fandt man i denne en mindre Pose, ligeledes af Lærred, i hvilken der fandtes forskellige Rekviziter: tre Par Pennenrive med Futeraler, et Par andre Pennenrive, hvis Spids var afbrækket, et Stykke Veg og et Stykke Papir, hvorpaa var affat nogle Vandmærker, forskellige Stemple med det danske, norske og hollandske Vaaben og med Ordene Rigsbanken oven over, en lille Bættesten og endelig — i en mindre Pose — et Stykke fort Papir (Kølerpapir?), en Blanket til en 50-Daler-Seddel og en anden, der var færdig paa Nummeret nær.

Med dette Fund drog Politiet tilbage til Byen og fortsatte Forhørene, og det viste sig, at adskillige af de anholdte var særdeles fortrolige med Anvendelsen af disse Sager. De havde ladet sig lokke af Anders' Held og enten i Forening med ham eller paa egen Haand, men dog i Begyndelsen under hans Vejledning, forfærdiget en Mængde falske Sedler.

Paa dette Tidspunkt havde Anders og hans første fortrolige vistnok dyrket deres Kunst i godt et Par Aar, Anders selv rimeligvis noget længere. En af Arresterterne forklarede, at Anders og han havde kendt hinanden siden de for omtrent $2\frac{1}{2}$ Aar siden havde hent sammen i Munkes Mølle. Men de havde dog endnu ikke den Gang paabegyndt deres Forbrudelse. Lidt senere fik Arresteranten Blads hos Købmand Teisen, og nu fete det, at han en Aftenstund var ved at komme i Forlegenhed med en falsk Seddel, som han, selv i god Tro, vilde give ud hos en Marskandiser. Da Arresteranten fik Mistanke om, at Anders havde forfærdiget Sedlen, talte han med ham derom, og han gik da til Bekendelse. Han havde ikke blot løbet denne Seddel, men mange andre, som han allerede havde afsat, og han opfordrede nu sin gamle Medtjener til at bære sig behjælpelig med Fabrikationen og Affæringen af andre Sedler, og da Anders forsikrede, at han kunde eftergøre dem saa godt, at de endog blev taget for gylbige i Banken i København, gik han ind derpaa. Han opgav sin Blads hos Købman-

den, og de forfærdigede i Forening en Enes større og mindre Sedler. Begge var de meget fingernemme, og Anders laante sin Kompagnon, hvad denne manglede af Instru-
 menter. I øvrigt roste han ham meget for hans hurtige Nemme. Han var vistnok i det hele noget af et teknisk Snille. Hømpels Avis indeholder en Notits om en praktisk Opfindelse, han havde gjort vedrørende Møllerriet, og beklager, at han ved sin nuværende Stilling „bar fat ud af Stand til at gavne Samfundet med sit Fund“.

Anders Koffedrejers Kreds ubdødes bestandig. Saa knap Tid, der var paa kongelig Mønt, var det en baade fristende og nær Næringsvej, og som Anders spøgefuldt bemærkede, var det jo egentlig blot at lette dem i København for noget Arbejde. Og saadan blev Banken i Ueberud da hurtig populær blandt Omegnens Beboere, og flere og flere fik Aktier i den. Anders var stadig Hovedmanden, der raadte og vejledede, men efterhaanden virkede dog mange af Deltagerne paa egen Haand, og Fremgangsmaaden var ikke i alle Tilfælde nøjagtig den samme. Den tidligere nævnte Medarrestant forklarede Forholdet paa følgende Maade: han havde hos en Købmand i Odense, hvilkens huskede han ikke, købt noget Papir, lagde en ægte Seddel under dette „paa Glas imod Dagen“ og tegnede med Blæk og Pen efter den ægte Seddel. Stemplerne, og hvad der i øv-

rigt hørte til, havde han laant hos Anders, som var rigelig forsynet med denne Vare og altid var villig til at hjælpe en Kollega. Noget fast Værktøj havde man ikke, men etablerede sig, hvor man kunde komme af Sted med det. Koffedrejers Hus, der laa foran Ueberud Kirke, blev vistnok kun undtagelsesvis benyttet, og Anders fritendte da ogsaa stadig sin Kong for Meddelagtighed i Forbrødelser. Som oftest gik man omkring hos de indbiede, snart den ene og snart den anden af dem, og det gik, hvor dristigt man ofte gik til Værks, stadig godt. Nu og da hændte det dog, at Stedets Gjer blev betænkelig og bad dem forsøje sig borti, men de fandt da altid et andet Sted.

Sedlerne var i Reglen udmærket eftergjort, og det var ikke Sjældt altsammen, naar Anders forstyrede, at man i København tog hans Sedler for gode Varer. Han havde da vistnok ogsaa fine Forhandlere derinde. Med en og anden Seddel kunde der naturligtvis være Uheld, men i Almindelighed lykkedes de forhavende godt, ja, i Betragtning af Hjælpebidlerne var det ofte rene Mesterværker. Ved et Tilfælde er vi bleven sat i Stand til at kunne give Væserne en Prøve paa Koffedrejers Kunst, og uden at have den ægte Seddel ved Siden af, vil man let se, at Anders har været en meget fingernem Herre. Sedlen, en Er-Rigsbaler-Seddel, der her er gengivet i noget formindsket Størrelse, er os velvilligt overladt af Sjæns Stifts-Museum, og at den er „ægte“, om vi saa maa sige, vil

Fra Seddelbanken i Ueberud.

(En En-Rigsdaler-Seddel, tilh. Fjens Stifts Museum.)

Værerne se af det „Falsk“, Myndighederne har paatrækt den. Det er det eneste Exemplar, Museet ejer, men der findes dog vist nok endnu nogle Exemplarer i privat Eje; saaledes meddeles det os, at Proprietær Hansen, Sønder Efterskole, skal være i Besiddelse af en 50-Rigsdaler-Seddel af samme Firmamærke, ligeledes paatrækt et „Falsk“.

Mange vil dog maaske undres over, at denne Geschæft kunde drives saa længe og i saa stort Omfang, tilmed da „Fabrikanterne“ ikke altid var lige forsigtige. Det meddeles os af gamle Folk, at Kollebrejers Flothed efterhaanden gjorde Folk derude noget betænkelige. En Gang skal han i et Storhedsanfald have brugt en Halvhundreddaler-seddel til at tænde sin Pipe ved i Ueberud Skole, og det fik Læreren til at gøre sig sine Kanter som Kolle-

brejers Belstand. Ogsaa ved Afsetningen af Sedlerne vales nu og da Folks Mistanke. En Arrestant fortalte, at han paa et Marked i Odense havde villet udgive en falsk Seddel, først til en Gæstgiver og derefter til en Købmand, men begge nægtede de at tage imod den, og da han syntes, at deres Mistænksomhed var borte, og han nødigt vilde komme i Ulykke, rev han Sedlen tår. Da Anders nogen Tid efter traf sammen med ham og hørte, at han havde revet en Seddel i Stykker, blev han meget vred og tog de andre Sedler fra ham. Naar han var sig saadan ad, skulde han nok saa affat dem paa anden Maade. I det hele var Markederne de bedste og mest benyttede Afsetningssteder, særlig Markederne i Odense, Bogenfse og Middelfart. Ved Heste og andre større Markeds-handler, hvor det drejede sig om større

Beløb, gled en falsk Seddel Iet med mellem de andre.

Kommissionsfagen stod paa hele Sommeren 1819, men i Betragtning af Sagens Omfang, maa det vist endda siges, at Retten arbejdede hurtigt. Jalt brejede det sig om 53 Personer, foruden den tidligere omtalte Ankerfen, der henhørte under Hertugdømmet Slesvigs Jurisdiktion og en Musfeter, hvis Sag skulde paalendes af de militære Myndigheder, men da man stod over for et vidt forgrenet Komplot, var det forvundet med mange Vanskeligheder at trænge til Bunds i Sagens Enkeltheder. Ud paa Efteraaret sluttede imidlertid Undersøgelsen, og den 1. Oktober blev Dommen affagt paa Raadhuset i Odense i Overværelse af en talrig Menestemængde. Alle de anklagede var opstillet paa Række under Bevogtning af Byens Militær, og under „levende Bevægelse i Mængden“, især hos de mange paarsvarende, behandlede man et forlynde Dommen over de enkelte Forordnede.

Først paa Listen stod Koffredrejer, Anders Rasmussen, Ubberrub, og da hans Straf blev forlyndt, gik der et Sæt igennem den store Forsamling. Dommen lød for hans Vedkommende paa Tab af Hæ, Liv og Gods; og en „ufsigelig Angst“ greb de Forsamlede. Vilde man andre komme til at dele Skæbne med ham? Dette Spørgsmaal stod malet paa alles Ansigter, da det næste Navn nævntes, og Dommen for hans Ved-

kommende ligeledes lød paa Dødsstraf. Og saadan fortsattes det med Navn efter Navn, medens de Domsældtes paarsvarende ved „Graad og højlydt Klage“ gav Udtryk for deres Sindsbevægelse. Jalt blev 11 Personer dømt til at have deres Liv forbrudt. Men ogsaa for de andre Deltageres Vedkommende maatte det sandes, at Dyrigheden ikke bar Sværbet forgæves. 23 dømtes til at miste deres Haand, 5 til Strafarbejde i fra 1 til 3 Aar og de fleste andre til Vand og Brød. Kun et Par af de anklagede frifændtes. 3 øvrigt idømtes Hovedmændene en større Erstatning — for Anders Koffredrejer's Vedkommende paa et Par Tusinde Rigsdaler — og forpligtedes til at udrede samtlige Sagens Omkostninger.

Medens de af Arrestanterne, der var idømt Vand og Brød-Straffe, erklærede sig tilfreds med Dommen og straks gav sig til at affone deres Straf, blev Kommissionsdommen for de øvriges Vedkommende appelleret til Højesteret, og denne Appel falbt helt igennem ud til de Domsældtes Fordel. Ved Højesteretsdommen af 20. Januar 1820 frifændtes en af de dømte Gaardmænd, og nogle andre fik Tugtstraffen omsat til Vand og Brød. For de øvriges Vedkommende stadfæstedes Kommissionsdommen, men Højesterets Tilforordnede „fandt sig efter samtlige Sagens Omstændigheder ikke besjete til at andrage paa Livsstraffens Fuldblyndelse paa nogen af de 11 og anbefalede ligeledes Forandring af Straffen for de 23, som var dømt til at miste deres Haand“, „dels,”

som det videre hedder i Indstillingen, „med Hensyn til almindelige Grunde og dels, hvad adskillige af dem angik, ogsaa med Hensyn til særlige Benaadningsgrunde, som talte til deres Fordel“. Hvad de 23 Forbrydere angik, havde de, skønt alle efter Loven idømt lige Straf „dog i forskellig Grad taget Del i Forbrydelsen, idet nogle foruden at have udgivet falske Sedler ved Raab og Daad har taget Del i selve Forfærdigelsen, mens andre blot har udgivet lejlighedsvis modtagne Sedler“. Ranceellet fandt heller ikke, at Sagens Omstændigheder var saaledes beskafte, at der maatte andrages paa disse Straffes Stadsfæstelse, og efter at Hs. Majestæt var gjort bekendt med Sagens Aktstykker, ledtogede af de fornødne Indstillinger, „behagede det Hs. Majestæt“ at forandre Dommen saaledes, at de førstnævnte 11 (de dødsdømte) bemaadedes med at stryges til Ragen og derefter hensættes til offentlig Arbejde paa Livstid, medens de andre idømmes kortere eller længere Fængselsstraffe, nemlig:

2 af de 23 paa Livstid i Københavns Fugthus,

3 ligeledes paa Livstid i Københavns Fængsel,

5 i Odense Fugthus,

6 1 Aar i Odense Fugthus,

1 Kvinde 1 Aar i Odense Fængsel og

5 i Nyborg Fængsel.

Ikke længe efter Dommens Afgørelse blev de Domsældte — under militær Bevogtning — ført til de respektive Straffeanstalter, Koffedrejerens og en Snæs andre af de

Domsældte til København. Blandt Sagens Bilag findes en specificeret Opgørelse over Udgifterne ved denne Transport, der forskudsvis udbredtes af Nationalbanken, og det ses ligeledes af disse Aktstykker, hvorledes Transporten gik for sig. Herfra og til Nyborg var Arresterterne under Bevogtning af Dragoner: fra Odense, derfra og til Slagelse af Nyborg Militær, fra Slagelse og til Roskilde af Vestjællands Landstorm-Regiment og endelig fra Roskilde og til København af Husarerne i Roskilde.

Ankommen til København blev Arresterterne overgivet til Fogedens Forvaring, og Fængslets tungvorte lukkede sig til efter Koffedrejerens og hans Laugsbrødre.

Helt op til Trediveerne vedblev den mærkelige Affære at beskæftige Ryndighederne: med senere Ryndigheder, med Overtagning af Jangernerne fra den ene Straffeanstalt til den anden (særlig af Hælsbreds-hensyn) og med Indbringning af de idømte Erstatningsbeløb og Sagsomkostninger. Men det vilde føre for vidt at følge de enkelte Arresterterers Slæbne; vi holder os her alene til Hovedmanden.

Han var, som man vil have set, dømt til livsvarigt Straffearbejde, og mange og lange Aar sled han hen i Slabriet. Han fornægtede dog ikke under disse tragiske Forhold sine mange ogsaa gode Sider, og af Fængselsbetjeningen havde

han det bedste Løb paa sig. Efterhaanden som Tiden gik, meldte sig alvorligere Tanker hos ham, og han læste flittigt i Bibelen. Det var hans sikre Forbedning, at naaar han fik læst den igennem et bestemt Antal Gange, vilde han blive en fri Mand. Han skal ogsaa have sunget Salmer, oftest den gamle Salme:

Med Synd det kom, med Sorg det gik.
Som Avner det adspredes.
Bedrageren ej længe staar,
hans Fald ham snart beredes.
Og falder han da saa først ned
i Kummer og i Udsæthed,
hvad er ham da tilbage?

Som tidligere fremhævet, — og som hans Seddelmagervirksomhed jo for øvrigt var Vidnesbyrd nok om — var Anders en Mand med en let og slink Haand og et godt Hoved, og dette kom ham ogsaa til Rytte i Fængslet, ja, blev den indtrekte Karsag til hans senere Benaadning og Løsladelse. Sin Fritid tilbragte han nemlig med at skære en smuk, hderst kunstfærdig labe Miniatur-Rol, som var vel egnet til at gøre Indtryk paa den, den var tiltænkt, nemlig Erkebrorning Caroline Amalie. Rollen, der var anbragt i en Glaske og kunde sættes i Gang ved Hjælp af en Nøgle, blev, ledfaget af et Bøn-skrift, oversendt Dronningen, og denne gik i Forbøn for ham og udtværede hans Benaadning.

Mange Aar var forløbne, før Rolledrejereren igen som fri Mand kom til Odense, og den gamle Sog var næsten skrevet i Glemmebogen. Men endnu levede Minderne om

Anders' Bedrifter dog i Egnen, og gamle Folk fortæller, hvorledes de som Børn altid med stor Nysgerighed betragtede denne Mand, mindre dog for, hvad han havde gjort, end fordi han havde været i „Slaveriet“. Denne Tanke forekom dem saa meget forunderligere, som det dog var „saadan en pæn, gammel Mand“. Man kunde ikke vel forene hans Udseende med alt det, man forbandt med Tanken om Slaveri. Ogsaa hvad Anders' Færd angik gjorde han fra nu af det bedste Indtryk paa sine Omgivelser. Han fik straks efter sin Løsladelse Arbejde hos M. P. Allertup, og i Jernstøberiet og Maskinfabrikken paa Heden tog den virksomme og indrige Mand fat paa en ny Bestæftigelse som Metal-drejer, og han blev snart skattet som en meget dygtig og iderig Arbejder.

Han plejede at sige: „Lave noget efter kan enhver, men Sagen er at lave noget helt nyt.“

Blandt de mange Ting, som hans Opfindsomhed skabte til Gavn for Fabrikken og Forbrugerne, var en Metallegering til Fremstilling af den Bæreknap, der bar de svære Rullesten i Stalkværne. Den var hidtil lavet af Staal, der alt for hurtigt blev slidt op.

„Rolledrejereren“, som han altid kaldtes paa Fabrikken, var paa sine ældre Dage en lille, bred Skikkelse. Stille og virksom gik han ved sin Gerning, blandede sig aldrig i Ordskel eller Strid. Han sagde: „Jeg har lidt nok i min Tid. De andre skal ikke lide noget for min Skyld.“

Da Allertups Støberi byggede Jern-

broen i Albanigade, skal han have givet mange praktiske Raad, der blev fulgt.

Saaledes synes hans sidste Aar at have været mildere og frugtbarere, end de engang tegnede til. Men om den uhyggelige Pengeaffære ikke havde været, vilde hans Muligheder som nyttig Samsundsborger have været ret store, saa vel udrustet som han var.

Paa Fabrikken oppebar han vist nok en god Løn, og da han levede et meget økonomisk Liv, fik han Raad til at anskaffe sig forskellige Arbejdsredskaber, saaledes en stor Drejebænk, som efter Sigende kostede 500 Rigsdaler.

Hans Kone — Koffeline, som hun hed i Folkemunde — lod sig stille fra ham straks efter, at han havde

begyndt Afsoningen af sin Straf og gikede sig senere med en Klodsemager. Men dette har Anders dog næppe taget sig nær. Hun havde alle Dage — ogsaa før Sagen med Sedlerne kom op — et mindre godt Lod paa sig, og hendes Ægteskab med Klodsemageren var vistnok til gensidig Fortrydelse. Da Anders kom paa fri Fod, søgte hun gentagne Gange at gøre sig gode Venner med ham, men stadig uden Resultat. Hendes Bønner hjalp i den Henseende ikke mere end Klodsemagerens Trusler — han var nemlig ikke mindre opsat paa det end hun.

Sine sidste Aar boede Koffedrejerens i et Hus i Kirkegaards-Alléen, ikke langt fra det gamle Støberi, og han døde her som en forholdsvis gammel Mand.

Mestertyven Berggreen.

Ueb B.

Naar det mørkner mod Aften ved Vintertide, og Udbearbejdet tidligt maa stoppe op, er der en stille Stund, hvor de Gamle luffer op for deres Minder, for Besalikker om Egnens mærkelige Folk og den besynderlige Færd, der bevarede deres Navn.

Nogle Historier er uhyggelige som Stumring om fremmede Steder — andre kan kalde et Smil frem.

Hverken Vold eller Ondskab prægede den drabelige Thyelægt *Berggreen* fra *Bellinge*. Folk gjorde han ingen Fortræd; da løb han hellere langt bort, og en Hurtigløber var han — til Arrestforvarenes store Græmmelse.

Om *Berggreen* siger man almindeligvis, at han stjal fra de Rige og gav til de Fattige. Det kan godt være rigtigt.

Noget egentligt slet Menneske har *Berggreen* maasse ikke været, men tidligt kom han paa Afveje fra ærligt Arbejde, og trods hans store geografiske Kendskab til sin Fødestad fandt han aldrig den Sti, der fører til Medborgerens Afgielse.

Niels Frederik Hansen, som hans rigtige Navn var, blev født i *Bellinge* 17. Mars 1821. Efter Moderens Slægt fik han Kendingnavn *Berggreen*; Faderen var en lidt forsumpet men stikkelig Husmand.

Den unge *Berggreen* havde, da han i September 1843 sammen med

en ligesindet kom slæbende med en stor Sæt forbi *Fruens Bøge* ved *Odense*, allerede tilbragt et helt af sine bedste Aar i Straffeanstalten for Tyveri, Hæleri og Løsgænger.

De tunge Sætte vakte en Politimands Opmærksomhed. Indholdet af Poserne havde nok for nylig tilhørt andre, der knap var vidende om Gjeristiftet. De to Dragere blev puttet ind i *Odense Raadhus Arrest*.

Den anden af de paagrebne var en nylig udbrudt Fange fra *Bogensø Arrest*, *Mads Hansen Voldtofte*.

Ved Forhøret var ingen af de to Kammerater villige til at indrømme, at Gærbøvelsen af Posernes Fyld var lobstribdig, skønt en Husmand i *Nasum* kendte Sagerne som sine.

Da Skoven faldede i Høst, forsvandt *Berggreen* pludselig fra Arresten, og kort efter drog *Mads Voldtofte* ogsaa uden Tillabelse ud i Verden.

Politiet fik Nys om biverse Indbrud i *Bellingeegnen*, tog en Tur til „*Frankfruhuset*“ og traf *Mads Voldtofte* hjemme her. *Berggreen* traf man ikke, da han ved de Fremmedes Komme trøkkede sig gennem den klinede Væg og forsvandt. Huset var fuldt af Røtter, der vidnede om Thydens Vjærgsømskab.

Det var i Januar 1844, da *Mads* blev fanget. *Berggreen* stod den

kolde Tid igennem men blev fundet paa en aaben Kjøshede i Byhøle den 4. Marts.

Bejen gik til Oden's Arresten, men allerede den 8. i samme Maaned løb Berggreen ud igen. Han blev dog fanget samme Dag. 3 August fik Ublængselen atter Magt over Niels Frederik, og han søgte hjem til Bestlinge.

Naar blot Væstlighed bød sig, vilde han hjem. Faderen bebrejdede ham det forjælede Levnet, men Moderen var dog hans bedste trods alt, og hun tog imod ham og dækkede, saa godt hun kunde, den forfulgte Dreng.

Politiet søgte Berggreen i Hjemmet, men han sprang ud ad Vinduet og løb.

Hos Christiane Christensdatter i Munketo traf Berggreen en Thy af strappere Form, Niels Rasmussen T a l l e r u p h u u s. Denne sidste bliver nærmere omtalt i en følgende Artikel her i Bladet.

De to gik saa paa Eventyr sammen, til Tølleruphuus blev fanget 15. August. Berggreen holdt den gaaende til 7. September, da han maatte kapitulere i Naarup Rævestob.

Og saadan gik det med Berggreen. Ud af Arresten, og Indbrud for at eksistere, en Tur hjem til sin Moder — og saa ind i Fængselet igen, naar han ikke kunde klare sig af Forsøgelsen.

Nedstrøeren af disse Vinter sad tit som Dreng og hørte paa Mors Historier om Berggreen og en vis Nads Peder Wæber.

Slet paakjendelige i Enkeltheder er disse Folkeminder maaske ikke, men

Handlingen griber Tilhørerne. Og naar ens egne fortæller; naar Stederne, hvor Optrinene foregaar, ligger nær vore egne Mure, og det er uden hver Tvivl, at „Selten“ virkelig har eksisteret, saa tager man det hele med.

Derfor efterfølgende lille Episode.

Berggreen havde taget sig en Udgangsbitlet. Længe turede han rundt, men Vinteren var haard, og Nattelejet ikke altid gunstigt for Mars-tiden; selv om Fattigfolk gerne gav Berggreen Husly, naar det kunde gaa fordeligt til. For Berggreen var rundhaandet med sit leterhvervede Gods.

Nu var han imidlertid udgaaet. Frost havde han i Fødderne, og medtaget var han af Kulden.

Saa traf han en Dag en fattig, gammel Morlik, der rokkede hen ad Bejen til Brendekilde.

„Goddag, Mutter,“ siger Berggreen, „kender du mig?“

„Nej, det gør jeg ikke,“ svarer den gamle og ser paa den uoplejede Skikkelse.

„Vil du tjene 100 Rigsdaler?“ spørger Berggreen.

„Vad være at gøre Nar ad en fattig, gammel Kone,“ bærkede hun sig.

„Ja, for jeg er Berggreen. Naar du trækker mig til Sognefogden, faar du Pengene, som er sat ud for mig.“

Efter at den første Forskælfelse havde lagt sig, tog Konen sig sammen, bandt et Strømpebaand om Armen paa Thyden og traf ham under en vis Opmærksomhed gennem Landsbygaden til Sognefogden.

Berggreen trækkes til Sognefogden.

Ku ſkulde der rigtig paſſes paa Berggreen. Da Arreſten i Raadhufets Kælber ikke kunde holde ham, blev han flyttet til Straffeanſtalten i Klaragade, men alligevel tog Berggreen Billetten 7. November.

Da Tolleruphuus ved Nytaars Tid fortærede Arreſten ved ſnedig Flugt, fandt de to Kæller hinanden, og drog ad Lande.

Paa Forretningsrejſe gennem Jylland traf de to Herrer en Afriener i Gæſten Kro nogle ſnakſalige Gæſter, der fortalte, at de netop havde betalt en Sum Penge til Skolelæreren der i Byen.

En ſaadan Ophængning kunde man ikke ſidde overhørtig. Berggreen og Tolleruphuus afføgte i Nattens Løb Læreren Beholdninger, fandt og ſaa Møntforterne med ſamt en Flaſke Brændevin og en Tallerken Gbleſtkiber.

Deres Natur til Trods levne de dog en Snaps og en Gbleſtkibe, mens de ſtreb med Kridt paa Bordet deres Taf for Mad m. m. og ſmilte Læreren god Appetit til Reſten.

Haandſkriften og Methoden for Indbrudet var knibleritid kendt af ſaglyndige.

De ſkyldige blev ſnart efter paa-

grebne Sonden Aa og blev puttet ind i Fadersleb Arrest.

Men før denne triste Afslutning af Langfarten havde Berggreen truffet en Kvinde, der fik nogen Betydning for ham i hans saa ofte afbrudte Frilandsstibværelse.

Det var Ane (Agathe) Marie Måsen Bruun, for Tiden boende i Hells i En. omhed, mens hendes Mand, Peter Frost, sad og kulelurede i Odense Fugthus.

Paa Ane tænkte Berggreen, da han maalte Sikkerhedsforanstaltningernes Styrkegrad. Omsider blev Vængjelen stærkest, og Berggreen forlod Arresten, stille og fattet.

Da de fremmede Forhold ikke lod ham bedre Naar end de hjemlige, stod hans Hu atter mod Gyns Vand.

Did støvneede han, medførende Ane Bruun og hendes elveaarige Datter.

Af blaa Grunde kunde Berggreen ikke staffe Hus og Hjem til Fru Frost, hvorfor de tog Ophold i en Stov ved Trølleborg. Her omkring stjal de, saa det rygtedes viden om. I Begyndelsen af April 1845 blev de jagede fra Stoven, og den 6. s. M. blev Selfabet fanget hos Frederiks Moder i Vellinge.

I Forhørene nægtede Berggreen alt. Det var nu hans Maner. Saa gik Tiden, og der blev vel saa et Hul at smutte ud af.

Allerede den 16. April stod Berggreen der, hvor Solen kunde skinne paa ham. Tre Dage efter, da Maanen skinnede, kom han dragende fra Gaardmand Møllegaards Ejendom i Hunderup. Paa Niggen var han en. Stige.

Før Fuldstændigheds Skuld maa noteres, at Berggreen nu var fuldt ekviperet, medens han ved Udgangen kun var iført Skjorte, da man havde taget hans Tøj i Forvaring til Hjælp mod Flugtsforsøg.

I Arresten havde man faaet en Fornemmelse om, at Mesterthyben ved Væslighed vilde hente sin Pige til fra Tagetagen, hvorfor Vagten var bleven forstærket.

Paa de Tider, da Berggreen brød ud fra Odense Fugthus (nu Tvangsarbejdsanstalten) stod Aaen tæt forbi det „dobbelt nyttige Hus“s Mure. Klaragade løb ned til Aaen, hvor Aaens nederste Ende hed „Alspens Plan“. Men Bro var der ikke, hvorfor det kostede Berggreen en baad Trøje, naar han uden Tilladelse søgte Friheden.

Den Nat, da han drog den tunge Brandstige fra Hunderup til det stængende Vindue, synes Heldet at tilsmile ham. Han sprang som en Kat til Vejrs og bandede sagte paa Vinduet til Anes Bur.

Da løb der pludseligt en grov Vægterstemme op til ham:

„Hvis du ikke straks kommer ned, skal jeg komme og hente dig!“

Og Berggreen kom ned i en Fart. De sidste 10 Trin tog han i et Spring lige i Hovedet paa Vægteren. Saa løb han til Porten, der — af og vel — var laaet.

Der sad han — og der blev han stibende.

Denne Flugthistorie, der fortælles paa flere Maader, er virkelig passeret. Domsprotokollerne viser, at Brandstigen blev savnet i Hunder-

rup, og at man fandt den i Klara-gade.

Som Berggreens endelige Lyberegister viser, var hans Bedrifter næsten utallige. Blandt Folk i forskellige Egne leber endnu en Del Beretninger om Vesterhøbens Færd.

I Væde brød Berggreen ind og tog et helt Brudebudsthr, der var hjet til Eieren Jørgen Mosegaard's Søster. Efter dette Besøg blev der sat Jernstænger paa Rhyds for Vinduerne i Storstuen.

I en Nabogaard fikrede man sig derimod i Lide, idet man bandt en stor Hund til Bordbenet i Storstuen. Den viste sig som et paa-ildeligt Alarmpaarat.

Et andet Sted, hvor Berggreen brød ind, var en af Beboerne netop død og laa lig i Stuen. Man maa endelig ikke tro, at denne Situation generede Lyben; den gav ham tværtimod uforstyrret Lejlighed til at gennemgaae Skufferne. Til Overmaal lod han den Døde holde Lyset for sig, idet han trillede et Lækelys fast mellem de Løbe Stinger.

Der laa da Lyset med det halvt nedbrændte Lys i Haanden, da Morgenlyset kom og aabenbarede Sporene af Berggreens Vist.

Et Sted slog Lyben en Væg ind for at faa Vej i Huset. Rønen vaagnede ved Spektaklet, og Manden var ikke sen. Bevæbnet med en solid Ræp løb han efter Lyben, der forsøgte Flugten gennem Humlehaven. Her fik Gaardmanden Ram paa Berggreen og trakerede ham med et kraftigt Ibsfuld Hug.

Om muligt værre gik det Berggreen paa en natlig Ekspedition i

Vageste Elverodgaard hos Hans Skobh. Eieren hørte, at man rumsterede i Storstuen. Stille listede han ned og satte Karlene paa Post udenfor Vinduerne.

Da Lybene — der var to — anede Uraab og stak ud af Vinduerne, løb de lige i Armene paa Karlene. Berggreen søgte at bærge sig, men tog siden Venene paa Halsen og løb gennem Haven lige ind i et Blstade, hvor han blev fæstet stullen af de forstyrrede Bier.

* * *

Budet om, at Berggreen huserede i Bellingeegnen traf omfilder Politiet, der betroede Sognefogden at holde Vagt og muligt paagribe den rapsøbede Lybetrængt, naar han viste sig i Terrænet.

Med tilbigerer Dylebelfer i Minde kunde man gaa ud fra, at Berggreen nok vilde se hjem til sin Moder. Derfor sendte Sognefogden sine to raske og modige Karle hen for at gribe Rømningsmanden, naar han arriverede.

Karlene freg sig ogsaa til Huset, hængte bel for Vinduet, satte Lys paa Bordet, fik Glaske og Glas frem og sebsalgelig ogsaa Spillekortene, og derpaa saa de Ratten med dens Begibenheder i Møde.

Bludselig ved Midnattide blev der stort Posthr i Stuen. Karlen, der sad paa en Klædeskæbe, blev kastet hen ad Gulvet, idet Laaget under en kraftig Ud blev løftet i Vejret af Berggreen, der hele Lyben havde ligget skjult i Klisen og nu var ved at blive kvalt.

Det blaarøde Ansigts uventede Aflynelomst var saa overraskende for Karlene, at Gæsthyen slap bort midt i Betuttelsen.

Nys omtalte Mads Væber, der ikke længe havde siddt Væbestammen, var et Indblik af en ret trist Art. Dribert og Omstrelsen førte ham ind i en saadan Forsømmelse af sin Hovedbuds Renlighed, at han maatte søge den barbariske Rur at „springe fra Væghæften“.

Der er vel kun saa i Nutiden, der kender denne Behandling, saa det vel kan have lidt Interesse at høre Fremgangsmaaden.

Hadde nogen Skurb i Hovedet, blev der af Løst eller Skind tilbanet en Hue, som passede tæt om Hovedskallen. Denne Hue blev indvæltet med blødt Bøg og derpaa trykkes fast om det skæ Hoved. En stærk Snor var fastgjort i Huens Buld og blev bundet i en Krog i Stuens Loft. Patienten stod op paa en Stol og hængte derfra ned paa Gulvet, mens Huens med det, som blev deri, blev hængende under Loftet.

Men da Berggreens Meriter har først været paa tilstrækkelig mange Svinesårinder, maa vi forlade den foruroligede Væber og atter søge til Nestertinden, der efter det forføjede Beskrivelsesforsøg nu igen sidder i Odense Tugthus og over sig i at tilstraa.

Bedst som han er i Gang med dette omfangsrige Arbejde, ligsnebe det atter. Hos Arrestforbæreren var en Næse i Besøg. Hun gik til Haanden med forføjligt, var modtagelig for Berggreens Ord og et Par Penge-

ledler, som han sagde, var Halvhundredte Rigsdalersled'er. Saa fulgtes de to ud i den bide Verden, stjal som Rabne og kom tilbage.

Før ottende Gang deserterede Berggreen, som ingen Magt kunde holde. Det var den 25. Februar 1849, og han fulgte toende Rumhaner, Casper Jørgen'en og Lars Nøraensen. Kort var Frihedens Glæde, men i August forsvandt Berggreen efter gammel Vane og tog denne Gang Casper med og en anden ved Navn Mads Brøbeqaard.

Paa Luren kom Berggreen ret tilbages ind i et Gaard i Skallebjerg, hvor der var Brudstue.

Der var noget for hans Appetit. I Køllet blegede hans sig aefvindi en stegt Gaas og et Par Flasker Vin, og med Gildesmaden gjorde han sig tilrette paa Loftet, mens Vær'en og Gæsterne hørte drøftede, hvor Gaasen vel var sløjet hen.

Berggreen, der hørte Diskussionen, fandt ingen Grund til at klare det mystiske i Situationen. Han anabede sit Gaafelaar og drak Brudebarrets Slaal af Glasens gode Indhold.

Saa stakke han sine modige Ven i Høet og lod Timerne gaa i roligt Velvære.

Men ingen har selv Raadighed over, hvor længe Freden skal vare. En Karl skulde hente noget Foder til de Besøgendes Heste og gik op paa Loftet, hvor han tog en god Gåning. I Mørket fik han imidlertid den slumrende Tjebeknægt med i Favn.

Berggreen udstøbte et bældigt

Brøl. Karlen faldt bagover af Forstrækkelse og slap Høet, mens Thven i lange Spring forlod Brølupsgaarden.

— En endnu levende Enke fortæller, at da hun som ung Pige tjente paa Brødborff, brød Berggreen en Nat ind i hendes Kammer. Han stod et Øjeblik og betragtede hende, men gik straks igen roligt bort uden at ståle fra Pigen eller fortrædige hende.

En Dag kom Berggreen ind til en fattig Kone i Rebtinge og bakte ved sin medtagne Skikkelse Skræl hos Konen, der bar alene hjemme med sine to Børn.

Berggreen indrømmede, at ganske vist var han den, som Konen mente at have for sig, men han havde intet ondt i Sinde. Blot han kunde faa sin Sult stillt, f. Eks. ved en god Æggekage, skulde der ikke ske andet.

Konen bagte med Bøven den ønskede Æggekage. Da den kom paa Bordet, forlangte Berggreen, at Børnene skulde gøre ham Selskab og spise med af den velsmagende Ret.

Det skete, og Berggreen forlod Huset med „Tak for Mad“.

I en Stod ved Lommerup Fjerting havde Mesterthven en Gang indrettet sig et Opholdssted med Kogekar, Ildsted og andet nødvendigt for en, der leber paa Feltfod. At Bopælene i Omegnen maatte levere baade Gryder og Sulevarer følger af sig selv.

„Han fik Sorgens Gabe, og saa blev han Skald“, siges et Sted, om man just ikke tænkte paa Berg-

green i den Forbindelse. Men alligevel stete med Berggreen, som det da var Skik med enhver nogenlunde bemærkelsesværdig Forbrøder, han stred et Drapa over sit Livs Vildfarelser — eller fik da Skyld for at have digtet det!

En af „Jhns Livende“s Venner paa Sletten huser endnu et Brudstykke af Berggreens Kvad; der refererer til Befrielsesforsøget:

Nogen jeg fra Fængslet rendte
uden Brød og uden Sul.
Venner ingen Hjælp mig sendte,
Lukten var mig grim og ful.
Brød og Klæder jeg da tog
til mit stakkels sultrne Strog.

Kaff jeg saa til Sundrup tured',
tog en Sitge uden Ret,
fattede den til Fængslets Mure
for at fri min Hjærtensuden.

Medens jeg paa Gertrud talte,
Vægter vaagneb' paa sin Vagt,
men min stærke Arm dog sejrede
over Morgenstjernens Magt.
Mens de raabte: Hold ham, hold!
bort jeg smutted' som en Kal.

Unsjagtigheder i Wisen som disse, at Digteren nævner den Elskede ved forkert Navn, og at han paastaar at smutte bort „som en Kal“, skønt han blev holdt fast, skal Berggreen vist ikke skyldes for. Han har nok endda at svare til.

Et Par Verslinier, der uden Sammenhæng duffer frem:

... jeg i Kæsbhoveb Sø
søgte Kæsse eller Død ...

hentyder til en Historie om, at Berggreen en Gang under Forsøl-

gelsen sprang ud i Næsbhoved Sø og stulte sig. Medens Hæren var størst, buffede Berggreen under Vand og tral Vejret gennem et Rør.

Denne Forsøgelse var iværksat med stor Energi, idet to Eskadroner af Dragonregimentet var i Sædelserne for at stoppe Flygningen.

Sånt man maa stille sig lidt tvilende overfor Sandhnligheden, skal dog her ansæres, at Samtidige fortæller, at da Berggreen sad i Arresten paa Odense Raadhus, faldte han en Skindpung op paa Gaden. Naar saa Forbipasserende havde laagt en Skærb i Pungen til Arrestantens Ekstraforplejning, tral Berggreen i en Snor, og Pungen gled tilbage til ham i Arresten.

Det kunde godt falde Berggreen ind at være Fattigmands Velærer og sørge for en mere ligelig Fordeling af Goderne. Saa gik han til Smaahusene med Nøb fra Gaardmændenes Saltballer og Beholdninger af røget Flæsk.

Som det lyse Høved han var, kunde han ogsaa give et godt Raad paa rette Sted. En Mand bad en Gang Berggreen om Hjælp til at fange en sæt Thy blandt hans Naboer, der systematisk stjål hans Gærdstaber.

Albrig kunde det falde Berggreen ind at nuppe Gærdstaber, hvorfor hans Kollegialitet ikke kunde udstrækkes til en Thvknægt i denne Branche.

Derfor gav han den Bestaalne det Raad at bore Huller i de tilbageværende Stader og fiske Krudt ind i dem. Ogsaa disse Gærdstaber blev sjaalne, men da de ved

Opværdning viste en farlig, eksplosiv Karakter, søgte Thyen siden andet Sted efter billigt Brændsel.

— En Husmand klagede til Berggreen over, at Herremanden, hvis Røder stødte op til Husmandens, havde forlangt Vøder for de to Røder, der var trængt ind paa Herregaardsmarken.

„Det skal vi nok værne ham af med,“ sagde Berggreen. „Tag en Nabo med som Vidne i Morgen tidlig, saa skal du se!“

Næste Morgen stod alle Herremandens Røder tæt sammen paa Husmandens Jord.

Saaan havde Berggreen sørget for Balance i Regnskabet.

Under et Ferieophold blev han en Aften tilkalt af en Pige, der fra Stenderup skulde passere Gammelstøben paa Veien mod Svaminge Nørremark. Pigen vidste, at Berggreen i de Dage huserede der i Eggen, og hun var noget frugtform for at gaa ene gennem Støben.

Manden lovede hende beredvilligt sin Beskyttelse mod den slæmme Thvknægt, fulgte Pigen vænt gennem Støben, gav hende ridderligt Haanden til Afled, idet han sagde:

„Nu kan du hilse og sige, at Berggreen er slet ikke saa slæm endda!“

* * *

En Gang skal jo være den sidste. I November 1850 blev Berggreen fanget i sit Barndomshjem i Dellinge, sat fast og blev for denne

Sind: fiddende, til Dommeren blev færdig med sinkendelse.

Efter en meget omstændelig Retshandling blev Berggreen kendt skyldig i 139 Tiberier, hvoraf 70 naturlige Indbrud. Dommen ved Odense Herreds Ekstraret faldt 11. Mars 1851 og lød paa Tugthus for 8 Aar. Overretten og Højesteret stadfæstede Dommen otte Aar efter den saa ofte afbrudte Sags Begyndelse.

Ane Bruun fik 8 Aars Tugthus for Medhjælpen, og adskillige, der havde fulgt Berggreen, fik langt Ophold indenfor Fængslets Mure. Ane udstod sin Straf og endte sine

Dage som Husholderesse i Vejrup ved Odense.

Berggreens Moder var ved Underrettens Dom tilkendt et Aars Forbedringshus, men blev dog ved Højesteret frifunden.

I nogle Aar sad Berggreen bag et solidt Fængsels Mure, saa blev han benaadet.

Som fri Mand drog han til Amerika, og man hørte ikke siden fra ham.

Men naar Tiden falder paa Berggreens Bedrifter, plejer man at sige:

Han var ikke af de værste!

Morderen Tølleruphuus.

Æb B.

Et tungt og temmelig indholdsøst Liv blev affluttet, da Tølleruphuus en Foraarsmorgen 1854 besteg Skafottet paa Batten ved Vølbro.

Som Dreng var Niels Rasmussen slet nok. Hans Vidnesbyrd fra Skolen fortæller om god Flid og Opmærksomhed. Fra hans Hjem, en Husmandsbopæl i Lommerup Sogn i Nærheden af Tøllerupgaard, er intet usfordelagtigt bekendt, men Niels havde ondt ved at holde sig til sit eget.

Han var født den 12. Januar 1817. Kun 19 Aar gammel kom han i Berøring med Politiet og fik som Straf for Tyveri 6 Gange 5 Dages Vand og Brød.

Allerede næste Aar gik det galt igen for ham, hvorfor denne Gang 3 Aar af hans gode Ungdomstid skulde svinde, mens han sad i Odense Forbedringshus.

Og saadan skiftede Tølleruphuus, som han blev kaldt, Tilværelsen mellem Ophold i det fri med Tyveri og Ran og lange Vædser i Straffeanstalterne.

De tre Aar, han sad i Odense, havde ikke forbedrende Indflydelse paa ham. Da Tiden var omme, drog Tølleruphuus til Glesbø, men kun for at forstærke med sin flette Haandtering. Han blev fanget og fik for Tyverier i to graverende Til-

fælde paa ny 3 Aars Fængsel, som han foretog i Gildtstadi og slap ud 3. April 1844.

Før Maanedens Udløb stod han i Odense Pns Gader igen, saa sig vred paa en Politibetjent og slog ham i Grunden. Det kostede igen en Stund i Skyggen.

Ogsaa dette fik en Ende. Saa turede han om paa Fyn og traf hos en ligefindet Kvinde i Munketo Storthyben Berggreen.

De to var meget forskellige. Tølleruphuus var mørk i Sind, brutal og paagaende, mens Berggreen nærmest var god Ven med alt Folket, det vil sige med dem, der intet havde at miste.

De to Fæller havde kun den Egenkab som samlende Aarsag, at de ikke vilde arbejde og i det hele havde opgivet at komme i godt Folks Lag. De gik nu sammen paa Klov, men blev til sidst, som givet var, pøkket ind i Odense Raadhus Arrest, dog ikke samtidigt.

De brød programmæssigt ud igen, som det synes at være Skik fra nævnte Arrest. Sammen gik de paa Tourne til Sønderjylland, og her ser man Tølleruphuus' Indflydelse, da de begik et vertabelt Røveri, hvad Berggreen herteen for eller senere har været tilbøjelig til.

Mens Berggreen løb sin Vej fra Haderslev Arrest, hvor de begge

sad, blev Talleruphuus siddende og blev siden flyttet til Odense.

Et Flugtsforsøg gav ham kun 2 Dages Frihed i 1847.

Paa Grund af Berggreens idelige Udflugter blev Talleruphuus' Sag, der paa flere Punkter var knyttet til Berggreens, stadig udsudt.

Tiden blev lang for Talleruphuus. Om der ogsaa var en vis Selstabelighed under Varetægtsængslet, da der blev sat flere Fanger sammen i Stuerne i Raadhusets Kælderetage, saa udviklede der sig dog hos Talleruphuus en irriteret Stemning, der gav sig Form i Vidslede.

Flere Gange spurgte han sine Medfanger, om ikke en af dem kunde være tilbøjelig til at lade sig dræbe af ham, for at han kunde blive dømt fra Livet.

Der var dog ingen, der af kammeratlige Grunde kunde bringe et saadant Offer. Saa fandt Talleruphuus en Dag en Vej.

Det var i Maj 1848. Et degeneteret Indtoid, Christen Rasmusen fra Serup, var indsat i Arresten for uilladeligt Forhold til sin Datter.

Denne Pige, som Talleruphuus havde fattet Godhed for, da hun glørdede ham Tjenester i Arresten ved at sy paa hans Løj, skulde nu paadette Faderen (der var jo ret god Forbindelse mellem Fangerne) til at søge om at komme i Stue med Talleruphuus.

Det blev Christen Rasmusens Død. Den første Nat, de to var sammen, tog Talleruphuus en Rem og kastede om Halsen paa Rasmusen og slæbte derpaa rundt med sit Offer, til han udaandede.

I Forhøret indrømmede Talleruphuus først sin Brøde og begrundede sin Handling med, at han søgte sig forpligtet til at hævne Pigen.

Senere kaldte han Tilfælselsen tilbage og paastod, at Rasmusen selv havde hængt sig, men til sidst bedgik Talleruphuus alt og indrømmede, at det hele var gaaet efter moden Overbejelse.

* * *

Den Dødsdom, som Morderen tilfældig, kom ogsaa. Overret og Højesteret bekræftede Dommen, der lød paa Halskugning, hvorefter Hovedet skulde sættes paa en Stage.

Foruden Mordet var Talleruphuus kendt. Skyldig i 86 Tyberier.

Der lever endnu i Odense Foll, der har set Talleruphuus og overbåret hans Henttelse.

Mestermanden, Schmidt, førte en sikker og øvet Haand. Samme Aar som Talleruphuus blev rettet, havde Skarpreiteren i Januar effekteret Niels Larsen Juel og hans Moder i Raskløb. Disse havde i Forening dræbt Niels Juels Fader.

Retterstedet ved Odense var en Vasse tæt før Volbro paa Vejens sydlige Side.

Gamle Foll fortæller om Talleruphuus, at han viste en udsjældende Holdning, da han i tidlig Morgen den 17. Marts 1854 blev ført til Skafottet.

Man fortæller om Talleruphuus, at han ankom rygende paa en Stigar til Retterstedet, kastede Resten af Cigaren i sin aabne Vigtiste og sagde, at han vilde ryge den første, naar han kom derned.

„Thens Stiftstidende“ beretter om Hentrettelsen:

„I Morges Kl. 7 fuldbyrredes Dødsdommen over Delinkventen Niels Masmussen Talleruphuus. En stor Menneskemængde havde samlet sig for at overvære Eksekutionen, bl. a. flere af det smukke Køn. Forbryderen gik med en Fasthed, der grænsede til Frækhed, Døden i Møde. Skarpretter Schmidt fra Sjælland udførte Eksekutionen med Sikkerhed.“

I et andet Odenseblad, „Thnske Aviser“, tilføjes, at Pastor Wi-berg ledsagede Forbryderen paa hans sidste Vej. Efter Eksekutionen talte Præsten til den forsamlede Mængde, der havde indfundet sig til dette særgelige Skuespil.

— Om Talleruphuus og hans uhyggelige Gerninger tales der endnu mellem Folk i Odenseegnen, vel mest fordi hans Hentretelse skete tæt ved Vhen og blev en af de sidste af den Art.

* * *

Ved Grusgraven i Volbro vokser en stor Tjørn paa Stedet, hvor den Hentretedes Legeme blev jordet.

I foranstaaende er fulgt paalidelige Oplysninger fra Retssapirerne. Det har ikke været fristende at gaa videre i denne Sag.

Talleruphuus' Liv og Levned var sørgeligt og forfælet fra Ungdommen, til han som 37-aarig Mand gad sit Liv som Bød for sine Gerninger.

Peder Lottesens Typebände.

En kort Beretning fra Kommissjonsdomstolens Protokoller.

Med B.

Det karakteristiske ved Peder Lotte-
sens Virksomhed er hans store „Ak-
tionsradius“. Der er ikke det Punkt
paa Jhn, hvor han eller hans Hjel-
pere var fremmede. Frygtede man
ikke sit Liv, saa var dog Gendelene
i Færd. Bjerne var han ikke modig
ved, men Vandejendommene opsøgte
han ved Rattetid og tog med sig
af rørligt Gods, hvad der faldt for.

I Slutningen af Aaret 1801 fin-
der man i „Adresselontorets Efter-
retninger“ et Par Linier om Ind-
brud i Gestelev Kirke, hvilkens For-
brudelse tillægges en Thyebande,
der huserer paa Jhn.

Bladet, der i øvrigt er karrigt
forhønet med lokalt Ryhedsstof, tager
igen i Oktober fat paa Banden, der
nylig havde stjaaet 1600 Rdlr. fra
en Mand paa Landet. Banden siges
at løre ud med Hest og Vogn for
at stjæle og er endog saa fræk at
udstede Vestslytelsesbreve til Folk,
der kan løbe sig fri for Udpløn-
dring.

Politiet i Odense og Ravnbjerg
Herred blev nu nødt til at tage
Affære og havde det Held at be-
gynde fra en Ende af, idet Peder
Hansen (almindeligt kaldet Lotte-
sen) blev anholdt i sin Indsib-
derstue i Ubberrub. Han var Købe-
det for det smulle Romoagnii, der
efterhaanden rykkede ind i Odense
Kaaarhus' Kælderetage.

Som det sker, at der i Lørdens-
vejr kan blusse en Hyle af, uden
at Lynet er slaaet ned i umiddel-
bar Nærhed af Straataget, til den
omtalte Thyeband og saa Skuld
for en Del mere, end han havde
paa sin betyngede Sambittighed.

Da den næste Arrestant Anne
Marie Mogensdatter for
Retten fablede om Mord, en blodig
Dise og mere rædselsfuldt, blev
Politiet skræmt af Sagen, der an-
tog større Former, end det Kræf-
ter kunde overkomme, hvorfor ved
kongelig Forordning en Kommission
blev nedsat, bestaaende af d'Frr.
Knudsen, Bendz, Mhlius
(Landsdommer, Politimester) og
Lindved (Vorgmester).

Denne Kommission begyndte sit
Arbejde 13. Februar 1802 og ar-
bejdede saare energisk, til den fæl-
dede Dom 12. Januar 1803. For-
hørsprotokoller og andre Sagen be-
rørende Papirer maaler en Meter i
Højden og fortæller omstændeligt
om Bandens Bedrifter.

I fast Arrest indførtes og beva-
redes 25 Personer af mere end
tvivlsom Art; tiltalte var hyderligere
12 Personer, og en stor Mængde
Bidner blev afhørt.

Efterhaanden som det værdige
Selskab i Arresten blev mere mand-
stærkt, tog Anmeldelser og Tilstaael-
ser til i Omfang.

Sognefogderne fra Fjns Egne sendte Indberetninger om Indbrud; mange, der havde ønsket Tavshed, maatte fortælle, hvad deres Hus havde lidt ved de natlige Besøg, ja, en Mand fik oven i Købet en Bøde, fordi han havde fortalt et Indbrud hos sig.

Han kan for Resten gerne aabne Rækken af de Skadelidte, da netop dette Tilfælde har særlig interessant Karakter.

Proprietær Meelbhe paa Ingersholm havde 5. Oktober 1801 ubudent Besøg af Peder Lottesen. I Mattens Malm agede sidstnævnte paa Naboen, Husmand Lars Nielsen's Vogn til Ingersholm for at bjerge lidt til Udkommet. Husmanden var selv Kust og Lottesens Husholder, Maren Andersdatter fra Verntinge gav en nyttig Haand til Værket. Bittet var Penge og en Del Gang- og Sengeklæder, der blev gemt paa Lars Nielsens Høsthyde i Ueberud.

Da Proprietæren erfor Tjebriet, henvendte han sig til en vis Persen, Falenlam og tilbød ham 50 Rdlr., hvis han kunde slaffe de stjaalne Sager igen.

Falenlams Kvalifikationer til at klare denne Sag er sikkert aabenbart Proprietær Meelbhe af en Prokurator Niels Faber i Odense, som Falenlam havde foreskellige nyttige Vink fra, naar det klemte for ham, og han havde til Brug for udspekuleret Støtte.

Falenlam, der boede i „Nøssomhed“ i Bispenbjerg Sogn, var allsaa den rette Mand, der angav Lars Nielsen, hvor Køsterne gængse

rigtigt blev overgivet Meelbhe. Lars betalte hderligere 23 Rdlr. for Forringelse af Meelbhes Ejendele. Falenlam fik sine 50 Rdlr., og Sagen blev dulgt for Politiet.

Men der var kommen en Del Snak ud blandt Folk. Efterhaanden naaede Nygterne om denne mærkelige Transaktion til Avisen, der gav den tidligere nævnte Notits til Bedste — den om „Beskyttelsesbrevene“ m. m., der blev saa slæbnesbanger for de agerende, indluibe Hr. Falenlam.

Foruden den moralske Straf fik Meelbhe ved Sagens Slutning en Bøde paa 17 Rdlr. til Kommisjonen, fordi han ikke havde meldt Tjebriet, og Faber fik Bøder paa 50 Rdlr. til Odense Kommunes fattige og lige saa meget til Justitskassen.

* * *

Før vi gaar videre i Teksien, maa Hovedmanden for Komplotet, Peder Hansen (Lottesen) præsenteres.

Han var født i Graugde Nærby 1760 og kom i Skomagerlære i Odense, men forlod Læren før Udlobet af Tiden, tjente saa Bønder, til han blev Soldat. I det danske Livregiment tjente han en Mærkel, men havde mærkeligt nok Penge til at løbe sig fri for og blev som permitteret Soldat anvist Fjns som Opholdssted. Siden træffes Peder Hansen bagabonderende i Fjns Land, og som Sælger af Garn og Vænder erhvervede han en Del Kendskab til Huslejligheder omkring paa Landet, hvad han nok be-

Lybebanden paa Hjemturen.

nyttebe — omend i beskedent Omfang — til privat Verigelse.

Et lille Træk fra hans Færd i Sønderfjøs viser hans Blattenlager-natur. Om han ved sin Person har gjort Indtryk paa en bestemt Gaardmandskone, er ikke nemt at paa-skaae, da hans Ydre ikke er beskrevet noget Sted i Retspapirerne, men hvorom alting er: Gaardmandskonen giver Peder en Del Penge, for at denne skal kunne hjælpe hende til at rømane fra Hjemmet ober til „det holstenfse“.

Peder tager Konens Penge, sporer til Odense og holder til i Dansestræde hos Søren Schade, mens Konen paa Tid og Sted vankler om, ventende paa den frelsende Engel. Men Peder kom bare ikke, og ikke heller kom Pengene mere til Sønderfjøs.

Et fast Basis for Operationerne havde Parret i et Par Stuer i et Hus i Ubberud.

Hvor Godtfolk er, kommer Godtfolk til, siges der. De Godtfolk, der søgte Omgang med det nye nævnte Par, var en ret stor Skare, og saa en Del bosiddende Folk, der løbte det sjaalne for en Kurs under pari. Der var blandt Husets Gæster Peders egen Broder, Christianse. Skønt han var smaat til Vens og gik ved Kihlle, var han dog løbet fra sin Kone og siden undbeget fra Lugthuset, da han for anden Gang sad for Lyberi. Blev dog igen grebet efter en Efterlysning i Avisen.

Hans Hansen fra Højne, 54 Aar gammel, før Husmand paa Kristiansdal, var en særdeles flittig Hjelper ved Indbrudene, men stod

for det meste ude i Raalgaarden og tog ind ad Røbet, naar det blev langet ud af Vinduet. Han var ellers Stenhugger og havde en stor Børneskole.

En lignende Malter var Niels Rasmus Griss fra Sønderum, ogsaa gift og høfiddende. Han havde i 10 Aar været Landsoldat.

Husmand Lars Rielsen i Ubbetud var fast Bogmand for Interesseselskabet.

Et sølle Skrog, Ungkarl Henrik Rielsen Tanggaard, blev ogsaa trukket ind i Ringen, skønt Begyndelsen tilsigtede Binding af hel anden Art. Han var forlovet med Pigen Karen Larsdatter i Bøllelose, men frygtede, at hendes Fjætte vilde vende sig mod en anden. Det vidste imidlertid Peder Lottesen Raad for. De sluttede den Afford, at Henrik skulde give Peder 100 Rigsdaler, hvis Pigen blev ham tro. Hvis det glippede, skulde Peder have 20 Rdlr. for sit Udlæg til en Rejse for at søge Hjælp hos en klog Kone i København.

Peder rejste virkelig til København. Det vil sige: Han gik til Fods sammen med Stomager Martin Jensen Amager, der var gift og boede i Dansestræde i Odense. Om han fik den kloge Kone opført i Hovedstaden, hører man ikke, men saa ilde gik det, at Henrik aldrig i Livet fik Karen til Hætte. Derimod laante han 14 Rdlr. til Peder Lottesens Udlæg og kom siden i Forlegenhed for et Par Skindbukser, som han fik billigt hos Peder.

Saaledes kan det synes, at Henrik blev haardt ramt uden Skyld.

Det kan ikke siges om en af Bandens interessanteste Medlemmer, Peter Johansen Falenlam. Han er en udbræget Forbrøder og derfor en meget antipatetisk Figur.

Falenlam var ogsaa en af de første, der blev arresteret som en fordægtig Herre, skønt han beford sin Usthyldighed med stor Energi.

Paa det Tidspunkt — 1802 —, da hans Register skulde gøres op, var han 52 Aar gammel. Han havde en Gang været Bogholder paa Sulferraffinaderiet i Odense, derefter drevet Købmandsforretning i Wien, saa blev han Gaardejer i Jylland og prøvede her, da han var kydig i Landmaaling, at faa en Plads som Skov- og Havedrugsinspektør men fik den ikke. Saa drog han igen til Jhn, fik Fuglebig Præstegaard i Forpagtning, men sad nu som Fæstehusmand i „Røssomhed“ ved Bispebjerg.

Under hans Uds Dinstillelser var han to Gange bleven straffet for Tilhold af Vagabonder og Hæleri.

Falenlam var Idæernes Mand. I „Røssomhed“, der svarede saa daarlige til Rabnet, blev mangt et Kup planlagt. Til Ekspeditionerne stillede han endogsaa sin Husholderste, Fruen Maren Mogensdatter fra Koelbjerg til Naadighed. Hun kunde med sine 34 Aar nok læmpes igennem et Vindue, og hun var ingenlunde mørkerød. Selv var Falenlam ogsaa med paa Turen, naar det kunde træffe sig, men han indtog kun en Hyttepost og skulde fløjte, hvis der kom nogen. Saa skulde han rende, saa fort han

kunde og ikke bryde sig om de andre.

„Jeg skal nok flytte mig selv,“ sagde Peder Lottesen, der foretog de indre Operationer.

— Den 22. Februar 1802 tog Kommissionsdommerne Bøllene paa og agede til Bispenbjerg. De traf Falensams Husholderste hjemme (Herren sad i Forvaring) og spurgte hende ud om dagligt Liv paa „Nøjsomhed“. Maran var uskyldig, be-
dyrede hun. Ganske vist fandt man et usforholdsmæssigt Dplag af Sengklæder og andre gode Ting, men Maran havde ikke kunnet aabenbare noget om dette besynderlige Forhold, fordi Peder Lottesen havde truet med at gøre hende saa „nøgen som en Kal“, hvis et Ord faldt over hendes Læber.

Dommerne fandt en Bog med Navne og Tal, et korthæftet Bogholderi over Bandens Status. Den kunde bruges, og den talte for sig selv.

Men hvorfor var der et stort Hul under Hjellegulvet i Falensams Bedstestue?

Jo, det var, fordi Falensam derfra havde hentet Jord til Opfyldning af Gulvet i hans Opholdsstue.

Det var jo en Forklaring!

En Mængde Afgjætere maatte der jo være for Lybebanderne, og da Peder Lottesen var meget flink til at vedgaa, hvad han da kunde huske, kom ogsaa en Del Folk til Afhøring.

I Maris tog Kommissionen ud til Kalemosegaard i Bispenbjerg Sogn. Sognefogden var barsket om Besøget, saa han kunde sætte Dag

om Gaarden for alle Tilfældes Skyld. Eieren, der kaldtes Studiosus Kas mus Vint her, blev fundet i Besiddelse af en Del Pøster og ført med til Arresten.

Der var endnu en Del Personer, men Rækken af de implicerede bliver vist snart for lang i denne Beskrivelse.

* * *

Afkriften af Forhørene giver et godt Situationsbillede af Planlæg-
gelse og Udførelse af Indbrudene.

Paa mindre Tøgter gik Peder Lottesen med een eller to Hjælpere, ofte med en Kvinde i Følge, ud i Mørkningen. I Forvejen var man nogenlunde klar over Husets Indretning og Beboere. Da der var mange i Banden, var jo ogsaa mange Steder kendt.

Peder medbragte Brøjkjærn, de andre bar tomme Sække. Et Vindue blev brudt op eller en Table af Bindingsværket væltet ud. Peder sneg sig ind, tændte Lys, snørede med Sejlgarn Daafen til Folkenes Sovestue fast, saa ingen ad den Vej kunde overraske ham, og saa gav han sig i Kæft med Skabe, Chatoller og andre Gemmer. Uden for stod Hjælperne med aabne Sække og tog imod.

Saaan gik det i et lille Grinde.

Men stod den paa større Eventyr, blev der i Odense „gamle Apotek“ købt en Del „Kæbelager“, forgiftede Rager, som var tiltænkt Læns-
hundene.

To-ire Mand drog saa paa Langs-
fart, helt til Nyborg, Svendborg eller Faaborg. Under et eller andet

Paastub gik en Mand ind i en Gaard for at spejde. En Stump Skiflage blev listet i Hunden, og alt var i Orden til Mørkets Geringer. Røbet blev samlet i en Afkrog og blev senere afhentet af Bognmanden fra Ubberrud.

Der blev ikke gjort noget Menneſte Fortræd. Ganske blist har Peder Vottesen til Tidder haft en Pistol med sig, men den gik aldrig af.

En ældre Mand har fortalt os følgende Hændelse, der er blevet i Minde:

Kromanden i Vejrup Kro var en gammel Kriger, der før som Soldat havde båret paa Gventyr i det franske. Endnu havde han som Erindrings en lang Kaarde hængende paa Væggen i Sovekammeret, og paa Vofet stod en Skarpladt Flint som Hjælp, om galt skulde ske.

Men Peder Vottesen, der boede i det saakaldte Nørrehus, første Sted paa venstre Haand ved Ghyden fra Vandbejen, ned ad Ubberrud til, staaende ikke nogen, ikke heller Kromandens Chatol.

I mørken Nat sneg Lyden sig ind i Kroen og begyndte at baffe med Chatollet, der ogsaa indeholdt de pænere Porcellænssting. Helt stille gik Opbrudningsforsøget ikke af. Ejeren baagnede ved Porcellænets Klirren og sprang ud af Sengen, greb sin Dørendal og slog Døren op.

En sælsom Scene: Velst af Lydehøgen, styrter Værien i bar Skjorte frem med sædets Kaarde, men den overraskede Per, hvis røde Haar rejser sig paa Hovedet, gør rask omkring og springer ud af Indvælet.

Da Stuen saa hurtigt blev renset for Tjender, løb Værien op efter Bøssen og sendte et dragende Stud efter de stumle Skikkelser, der flygtede om Husets Gable.

I Hast allarmede Kromanden Hysens Folk, der med Leer og andre Vaaben dannede Ræde omkring Blommenslysts nære Omegn. Lyvekomplotet blev trængt ind i en lille Bund ved Kroghøjgaardens, hvor Hunde blev jaget ind for at genne Folkene frem.

Men da Morgenlyset kom, var hele Styrken forsvunden, og Høfolkene blev narret for en selbtogen Justits, som de brændte efter.

Hovedmanden for Lyvebanden vedgik til sidst ialt 25 Indbrudstyberier. Deriblandt: et i Andeshølle, Frøbjerg, Rappendrup, Narslev, Trøstrup-Korup, Brændelille, Kryb-ly-Højme, Ravnehjerg, Bred, Norup, Kote, Bierne, Svanninge, Stedehjerg, Aue, Billesbølle og i Roelbjerg.

Sidstnævnte Sted holdt Blylauget Høstgilde, og imens brød Peder med Hjælpere ind i en Gaard, tømte Brændebingstønden ud i medbragte Ankere og tog Drikkeparterne med samt en nedfaldet Gaas med sig til et privat „Høstgilde“ i Indfidderstuen i Ubberrud.

Følgen af disse mange Tyberier blev naturligvis en Række Straffedomme, der blev affagt af Rømmisjonen den 12. Januar 1803.

Anføreren for Banden, Peder Hansen Vottesen, Stenbugger Hans Hansen, Mads Nielsen, Bruun og

Ernst Friedrich Nielsen blev idømt at stryges til Kagen og hensesættes til Arbejde i Jern blandt „uærlige Slaver“ i Nyborg Fæstning — paa Livstid.

P. J. Falenkam fik 6 Aars Arbejde samme Sted, men blandt de „uærlige Slaver“.

Fire Personer fik 2 Aars Ophold i Odense Lughus, en fik 1 Aar samme Sted.

For Hæleri fik to (deriblandt Studiosus R. Vinther) 1 Aar, to fik 6 Maaneder i D. L.

Falenkams Husholderste fik 3 Aars Lughus for Medhjælp og Medviden, tre andre fik af samme Aarsag 1 Aar i D. L.

Fra Odense Lughus havde man „laant“ to Fanger til Afhøring. Den ene var Marie Pedersdatter, der allerede tidligere var grebet ved Indbrud i Haarby.

Det gør et helt behynderligt Indtryk paa den, der erfarer, at Marie, der førte et ret umoralsk Liv, havde bevæget den skidekyndige Falenkam til at lade en falsk Konfirmationsattest for at hjælpe Marie til

at kunne gaa til Alters. Falenkam skrev en Præsts Navn paa Attesten, og Marie naaede Opfyldelse af sit Ønske. Siden gik hun paa Tur med „Nurbede Rasmus“ og blev efter Paagribelsen i Haarby idømt 3 Aar i D. L.

En Del af de tiltalte fik ved Undersøgelsen mange gamle Synder opklarede. To forskellige havde begaaet Bigami, nogle havde bragt falske Penge i Omløb, andre refterede en Siras, de var løbet fra.

I det hele giver den store Skare Lovbrydere et mørkt Billede af Tidsaanden i disse Kredse af Befolkningen.

Landets Højesteret affagde den 20. Maj 1804 sin Dom, der fuldt bekræftede Kommissionens Kendelse.

Den 7. Juni blev Dommen oplæst for Arrestanterne.

Samme Dag blev de til Ragsstrygning dømte Personer affraffede paa Odense Fod, og Landets Medlemmer blev anbragt i de respektive Straffeanstalter.

— Og ud over Fyns Land blev der en Rettelse og rolig Rattesøvn.

